

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ. ΜΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.**

της

NETZA ROBINA

Επιβλέπων καθηγητής: **ΔΡΟΓΑΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων
(με εξειδίκευση στη χρηματοοικονομική διοίκηση)

Ιανουάριος, 2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου Γεώργιο Δρογαλά, για την πολύτιμη βοήθεια και την καθοδήγηση του για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ακόμη, εκφράζω τις ευχαριστίες μου σε όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού τμήματος για τις γνώσεις και την καθοδήγηση που μου πρόσφεραν.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον αρραβωνιαστικό μου Δήμο, καθώς και στους γονείς και τα αδέρφια μου Ελένη και Αυγουστίνο, που είναι πάντα δίπλα μου και με στηρίζουν στις ακαδημαϊκές μου, και όχι μόνο, προσπάθειες.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους αυτούς που με στήριξαν τα τελευταία χρόνια στην επαγγελματική και προσωπική μου ζωή για όλη τη κατανόηση που έδειξαν και ειδικότερα, το στενό οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον.

Αδιαμφισβήτητα, η παρουσία τους δίπλα μου και η εν γένει στήριξή τους ήταν και θα είναι καθοριστικής σημασίας τόσο για εμένα όσο και για την πρόοδό μου.

Ευχαριστώ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο της εν λόγω διπλωματικής εργασίας αποσκοπείται η διερεύνηση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου, στην πρόβλεψη και τον εντοπισμό φαινομένων εταιρικής απάτης. Το εν λόγω ζήτημα εξετάζεται πολυπλεύρως, δηλαδή μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης και μέσω πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας με ερωτηματολόγια, τα οποία μοιράστηκαν σε συνολικά 81 στελέχη ελληνικών επιχειρήσεων, που προέρχονταν αφενός από το τμήμα ελέγχου τους και αφετέρου από το διοικητικό, διευθυντικό και από το λοιπό προσωπικό. Εν τέλει, προέκυψε η ικανοποιητική υιοθέτηση λειτουργικών και λογισμικών μέτρων από τις επιχειρήσεις, για την πρόληψη κι ανίχνευση της εταιρικής απάτης, αλλά και η μέτρια αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην εν λόγω διαδικασία. Η ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών δεν ήταν τόσο μεγάλη, επί ζητημάτων εταιρικής απάτης, ενώ εμφανίζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με την αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευσή τους. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η υιοθέτηση λειτουργικών μέτρων, τόσο εντονότερη είναι η αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και τον εντοπισμό φαινομένων εταιρικής απάτης.

Λέξεις-κλειδιά: Εσωτερικός Έλεγχος, Εταιρική Απάτη, Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to investigate the role of internal control in predicting and detecting corporate fraud. This issue is dealt with extensively, namely through a literature review and a primary quantitative survey with questionnaires distributed to a total of 81 Greek business executives, both from their control department and from the administrative, management and other staff. Finally, there has been a satisfactory adoption of operational and software measures by businesses to prevent and detect corporate fraud, and a moderate use of internal control in this process. The responsibility of internal auditors has not been so great on corporate fraud issues, and it shows a statistically significant correlation with the use of internal audit in their detection. Finally, it was found that the greater the adoption of operational measures, the stronger the use of internal control in preventing and detecting corporate fraud.

Keywords: Internal Audit, Corporate Fraud, Internal Auditor Liability.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	ii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iii
ABSTRACT	iv
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	vii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	ix
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	x
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 ΣΚΟΠΟΣ	1
1.2 ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ	1
1.3 ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
2.1 Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	4
2.1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ	4
2.1.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	5
2.1.3 ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	11
2.1.4 ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	14
2.2 Η ΑΠΑΤΗ.....	16
2.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ	16
2.2.2 ΛΟΓΟΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	18
2.2.3 ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ LEHMAN BROTHERS	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	31
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	31
4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	31

4.3 ΣΤΑΔΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	32
4.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ.....	32
4.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ.....	33
4.6 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ.....	344
4.7 ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ – ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ.....	35
4.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	38
5.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	38
5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	47
5.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	50
5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	57
5.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΜΠΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	66
5.6 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ.....	72
5.7 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ.....	79
6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
6.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	81
6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	83

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.....	35
Πίνακας 2.....	38
Πίνακας 3.....	40
Πίνακας 4.....	41
Πίνακας 5.....	42
Πίνακας 6.....	43
Πίνακας 7.....	44
Πίνακας 8.....	45
Πίνακας 9.....	48
Πίνακας 10.....	48
Πίνακας 11.....	49
Πίνακας 12.....	50
Πίνακας 13.....	51
Πίνακας 14.....	51
Πίνακας 15.....	52
Πίνακας 16.....	53
Πίνακας 17.....	53
Πίνακας 18.....	54
Πίνακας 19.....	54
Πίνακας 20.....	56
Πίνακας 21.....	58
Πίνακας 22.....	58
Πίνακας 23.....	59
Πίνακας 24.....	59
Πίνακας 25.....	60

Πίνακας 26.....	60
Πίνακας 27.....	61
Πίνακας 28.....	61
Πίνακας 29.....	62
Πίνακας 30.....	62
Πίνακας 31.....	63
Πίνακας 32.....	63
Πίνακας 33.....	64
Πίνακας 34.....	64
Πίνακας 35.....	66
Πίνακας 36.....	67
Πίνακας 37.....	68
Πίνακας 38.....	68
Πίνακας 39.....	69
Πίνακας 40.....	69
Πίνακας 41.....	71
Πίνακας 42.....	73
Πίνακας 43.....	73
Πίνακας 44.....	74
Πίνακας 45.....	74
Πίνακας 46.....	76
Πίνακας 47.....	77
Πίνακας 48.....	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1	39
Διάγραμμα 2	40
Διάγραμμα 3	41
Διάγραμμα 4	43
Διάγραμμα 5	43
Διάγραμμα 6	45
Διάγραμμα 7	46

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σχεδιάγραμμα 1. Παράγοντες Ωθησης στη Απάτη (Πηγή: Ιδίας Επεξεργασίας)	19
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ

Απώτερος σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση του ρόλου και της σπουδαιότητας της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, στη δυνατότητα πρόβλεψης και στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Πρόκειται για ένα ζήτημα το οποίο εξετάζεται διττά, για λόγους πληρότητας της μελέτης μας και πληρέστερης κατανόησης των συλλεγόμενων δεδομένων της, ήτοι μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης και έσω πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας.

Στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης επιδιώκεται η συλλογή δευτερογενών πληροφοριών, που προέκυψαν από ήδη ολοκληρωμένες επί παρεμφερών εξεταζόμενων ζητημάτων, έρευνες. Από την άλλη πλευρά, η πρωτογενής ποσοτική μας έρευνα, βασίστηκε σε ένα πλήρως δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο δόθηκε προς συμπλήρωση σε συνολικά 81 στελέχη και υπαλλήλους ελληνικών επιχειρήσεων, δίχως να λαμβάνεται υπόψιν ο κλάδος δραστηριοποίησής τους ή το αν εργάζονται στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου.

1.2 ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ

Στο πλαίσιο της σύγχρονης επιχειρηματικής πραγματικότητας, οι επιχειρηματικές οντότητες καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα ανταγωνιστικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η επιτυχία τους βασίζεται στην ικανότητα προσαρμογής τους στις αλλαγές τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού τους περιβάλλοντος, στην εκπλήρωση των οργανωτικών τους στόχων και στη διαχείριση των κινδύνων, καθώς το επιχειρηματικό τοπίο εξελίσσεται ραγδαία και σε καθημερινή πλέον βάση.

Συν τοις άλλοις, στο πλαίσιο των αμιγώς στρατηγικών κινδύνων, οι εταιρείες καλούνται να είναι γνώστριες ενός ευρύτερου φάσματος χρηματοοικονομικών κινδύνων, καθώς επίσης και των εναλλακτικών τρόπων αποφυγής και αντιμετώπισής τους. Στο σημείο αυτό έγκειται και η σπουδαιότητα της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου τους, απώτερος

σκοπός της οποίας είναι η μεγιστοποίηση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας της εικόνας και των επιμέρους διαδικασιών που ακολουθεί η εκάστοτε επιχειρηματική μονάδα, προκειμένου αυτή να κερδίσει, ή να διατηρήσει, τα επίπεδα εμπιστοσύνης των επενδυτών αλλά και των μετόχων της και να μην απωλέσει τη θέση που έχει κατακτήσει στην ιεραρχία του κλάδου επί του οποίου δραστηριοποιείται. Για λόγους της ανωτέρω αναφερόμενης διασφάλισης της διαφάνειας, αντικειμενικότητας και αξιοπιστίας, καθίσταται απαραίτητη η πρόληψη και η έγκυρη ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, η υπόσταση των οποίων κρίνεται άκρως επικίνδυνη για την υπονόμευση της φήμης, της εταιρικής εικόνας και της αξιοπιστίας της επιχείρησης, όχι μόνο στο πελατειακό κοινό της, αλλά και σε κάθε εμπλεκόμενο και ενδιαφερόμενο για την πορεία της μέρος, ήτοι το μετοχικό κοινό, τα τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ακόμα και οι πιστωτές και οι προμηθευτές της.

Στο σημείο αυτό, έγκειται και η σπουδαιότητα της εν λόγω μελέτης, ενώ η πρωτοτυπία και αναγκαιότητα αυτής, ισχυροποιείται στο το ότι δεν έχουν διεξαχθεί παρεμφερείς έρευνες στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας, σε αντίθεση με την περίπτωση άλλων χωρών του εξωτερικού.

1.3 ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Κατόπιν της ολοκλήρωσης του πρώτου εισαγωγικού κεφαλαίου της παρούσας διπλωματικής εργασίας, ακολουθεί το δεύτερο κεφάλαιο αυτής, το οποίο αποτελεί και το θεωρητικό της πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα, στο δεύτερο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε αφενός στην εννοιολογική αποσαφήνιση και ανάλυση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, και αφετέρου στο φαινόμενο της εταιρικής απάτης. Επιπροσθέτως, περιγράφουμε τον ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος στις σύγχρονες επιχειρήσεις, τις μορφές και τα πρότυπα του. Επίσης, κάνουμε μνεία στους λόγους πρόκλησης και εμφάνισης φαινομένων εταιρικής απάτης, και κλείνουμε το παρόν κεφάλαιο, με το παράδειγμα της Lehman Brothers.

Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, πραγματοποιούμε μία επισκόπηση ήδη διεξαγόμενων ερευνών για τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην εμφάνιση και πρόληψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παραθέτουμε τα βασικά μεθοδολογικά ζητήματα, τα οποία ακολουθήθηκαν για την πραγματοποίηση και ολοκλήρωση της πρωτογενούς ποσοτικής διερεύνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η παρουσίαση και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων της έρευνας και στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρατίθενται τα τελικά συμπεράσματα, οι περιορισμοί και ζητήματα αξία μελλοντικής διερεύνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

2.1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Κατά το 1999, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors-ΠΙΑ) προέβη στην αποσαφήνιση του εσωτερικού ελέγχου ως κάτωθι:

«μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαίωση και συμβουλευτική δραστηριότητα με στόχο την προστιθέμενη αξία και τη βελτίωση των λειτουργιών μιας επιχείρησης». Ουσιαστικά, πρόκειται για μια διαδικασία, η οποία «βοηθάει έναν οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του, φέρνοντας μια συστηματική, πειθαρχημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, ελέγχου και διακυβέρνησης» (Theiia, 2016).

Σύμφωνα με μία ακόμα προσπάθεια εννοιολογικής αποσαφήνισης της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, αυτός αποτελεί μία δραστηριότητα, η οποία καθίσταται καθιερωμένη στο εσωτερικό περιβάλλον μιας επιχειρηματικής οντότητας, υπό τη μορφή υπηρεσίας. Επίσης, μένοντας στην ίδια εννοιολογική αποσαφήνιση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, συμπληρώνεται ότι αυτός περιλαμβάνει μια σειρά επιμέρους λειτουργιών, ήτοι τις λειτουργίες της αξιολόγησης, της παρακολούθησης επάρκειας, της εξέτασης και τέλος, του ελέγχου αποτελεσματικότητας των ακολουθούμενων λογιστικών συστημάτων σε μια επιχειρηματική μονάδα (Soltani, 2007).

Από την πλευρά της American Society for Quality, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου περιγράφεται ως διαδικασία ελέγχου πρώτου μέρους. Επί της ουσίας, η American Society for Quality υποστηρίζει ότι ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται στο πλαίσιο του εσωτερικού περιβάλλοντος μιας επιχειρηματικής μονάδας, για λόγους καταγραφής των δυνατών και αδύνατων σημείων της. Η συγκεκριμένη αξιολόγηση και καταγραφή, γίνεται βάσει των διαδικασιών, εργαλείων και μεθόδων που πρεσβεύει η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, αλλά ορισμένες φορές γίνεται και σε αντιδιαστολή με τις ήδη υφιστάμενες αντίστοιχες συνθήκες που παρατηρούνται στο εξωτερικό περιβάλλον των

εν λόγω ελεγχόμενων επιχειρηματικών μονάδων. Έτσι, ο έλεγχος πρώτου μέρους έχει χαρακτήρα εσωτερικού ελέγχου, η διεξαγωγή του οποίου διενεργείται από ελεγκτές που είτε εργάζονται ως υπάλληλοι στην ίδια την επιχείρηση την οποία ελέγχουν, είτε είναι εξωτερικοί συνεργάτες της. Σε κάθε περίπτωση όμως, οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν θα πρέπει να διακατέχονται από κάποιο προσωπικό συμφέρον, το οποίο θα προκύπτει από τα εξαγόμενα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, την οποία οι ίδιοι διεξάγουν (Russell, 2013).

2.1.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι με τέτοιον τρόπο σχεδιασμένη, έτσι ώστε να προκύπτει ιδιαίτερα υποβοηθητική στις επιχειρηματικές οντότητες και στην προσπάθειά τους να επιτύχουν τους επιμέρους τιθέμενους στόχους τους. Άλλωστε, η επίτευξη των οργανωτικών στόχων που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της καθημερινής δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, επιφέρει και την επιτυχή λειτουργία αυτών. Οι επιχειρησιακοί ή εναλλακτικά κατονομαζόμενοι ως οργανωτικοί στόχοι, τίθενται από την πλευρά των επιχειρήσεων, επί της ουσίας συνθέτουν εκείνους τους στόχους που μία επιχείρηση προσπαθεί να ικανοποιήσει στο πλαίσιο της καθημερινής της λειτουργίας. Σε περίπτωση κατά την οποία οι στόχοι αυτοί χαρακτηρίζονται από συνέπεια και δυνατότητα μέτρησης, τότε αυτομάτως καθίστανται ικανοποιητικά και αξιόπιστα κριτήρια αξιολόγησης της αντίστοιχης επιχειρηματικής μονάδας. Επιπροσθέτως, οι επιχειρηματικές οντότητες, στις συνηθέστερες περιπτώσεις, προβαίνουν σε ανακοίνωση των στόχων τους, σε αντίστοιχες δηλώσεις τις οποίες συντάσσουν και οι οποίες αφορούν την συγκεκριμενοποίηση της αποστολής και του οράματος τους. Η δήλωση του οράματος, το οποίο θέτει μία επιχείρηση, συνθέτει το σύνολο των προσδοκιών της, σε σχέση με τα επιμέρους ζητήματα, τα οποία επιδιώκει να επιτύχει τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα (Reding et al., 2013).

Μελετητές όπως είναι για παράδειγμα οι Kwon & Banks (2004), Cohen & Sayag (2010) και Hassall et al. (1996), στο πλαίσιο των διεξαγόμενων ερευνών τους, συμφώνησαν ότι το μορφωτικό/ εκπαιδευτικό επίπεδο των ατόμων, από τα οποία ασκείται ο εσωτερικός έλεγχος, αποτελεί ένα ιδιαίτερης σημασίας στοιχείο, το οποίο οδηγεί στην περισσότερο

αποτελεσματική εφαρμογή των επαγγελματικών τους καθηκόντων, στο πλαίσιο της ελεγκτικής διαδικασίας που ασκούν.

Αναφορικά με τον καθορισμό των στόχων, η επίτευξη των οποίων επιδιώκεται στο πλαίσιο της δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, διευκρινίζεται ότι αυτοί κατηγοριοποιούνται ως κάτωθι και πάντα σύμφωνα με την Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Reding et.al, 2013):

1/ Στρατηγικοί στόχοι: Οι στρατηγικοί στόχοι αποτελούν εκείνους τους οποίους προσδιορίζεται το αντικείμενο δραστηριοποίησης των επιμέρους επιχειρηματικών οντοτήτων, καθώς επίσης και ο αντίστοιχος σχεδιασμός που τίθεται από την πλευρά του διοικητικού συμβουλίου τους. Στο πλαίσιο των συγκεκριμένων στόχων μάλιστα, συμπεριλαμβάνεται και η στρατηγική, που οι διοικούντες επιδιώκουν να ακολουθήσουν στο πλαίσιο της καθημερινής δραστηριοποίησης της επιχείρησής τους. Απώτερος σκοπός της διοίκησης, στο πλαίσιο της ακολουθήσεως της συγκεκριμένης στρατηγικής, είναι η μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί και η αξία των φορέων και των εκάστοτε εμπλεκομένων και ενδιαφερόμενων για την πορεία της επιχείρησης μερών.

2/ Επιχειρησιακοί στόχοι: Οι επιχειρησιακοί στόχοι, είναι απόλυτα συνυφασμένη με τις δραστηριότητες τις οποίες ασκεί μια επιχειρηματική οντότητα στο πλαίσιο της προσπάθειάς της να μεγιστοποιήσει την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα της.

3/ Στόχοι αναφοράς: Οι στόχοι αναφοράς, καθίστανται συνυφασμένοι με την αναφορά εσωτερικών και εξωτερικών πληροφοριακών στοιχείων, αλλά και με την αξιοπιστία, η οποία συνοδεύει τα στοιχεία αυτά.

4/ Στόχοι συμμόρφωσης: Οι στόχοι συμμόρφωσης καθίστανται συνυφασμένη με την ακολουθήσεως των εκάστοτε ισχυόντων νομοθετικών πλαισίων και κανονισμών από την πλευρά των επιχειρήσεων.

Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζουν οι Reding et.al (2013), οι στόχοι, οι οποίοι τίθενται από την πλευρά των επιχειρήσεων, χαρακτηρίζουν την επιτυχία ή την αποτυχία της ευρύτερης πορείας των εν λόγω οργανισμών. Αναφορικά με τα άτομα από τα οποία ασκείται η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, οι στόχοι, οι οποίοι τίθενται προς επίτευξη από την πλευρά μιας επιχειρηματικής μονάδας, επί της ουσίας θεμελιώνουν τους στόχους δέσμευσης των ιδίων. Αυτό σημαίνει, ότι στο πλαίσιο της άσκησης των ελεγκτικών τους καθηκόντων, οι εσωτερικοί ελεγκτές βασίζονται και πορεύονται με βάση τους στόχους, που έχουν τεθεί από την πλευρά των διοικούντων της επιχείρησης.

Με βάση λοιπόν τους στόχους αυτούς, οι εσωτερικοί ελεγκτές θέτουν δικούς τους στόχους δέσμευσης, η πλήρωση των οποίων, επιφέρει ως απότοκο την συγκεκριμενοποίηση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της και την τελική διευκόλυνση της επίτευξης των στόχων, που έχουν τεθεί από την πλευρά των διοικούντων της επιχείρησης.

Ένα επιπρόσθετο αξιοσημείωτο ζήτημα, το οποίο οδηγεί στην εκπλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί από την πλευρά μιας επιχειρηματικής οντότητας, είναι η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των επιμέρους τύπων κινδύνου με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπη η συγκεκριμένη επιχείρηση, καθώς επίσης και η διαδικασία διακυβέρνησης αυτής. Ο ρόλος, τον οποίο διαδραματίζουν τα άτομα από τα οποία ασκείται η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι η αξιολόγηση και η περαιτέρω βελτίωση των κατωτέρω αναφερόμενων διαδικασιών (Reding et.al, 2013):

1/ Η διαδικασία διακυβέρνησης.

2/ Η διαχείριση των επιμέρους τύπων κινδύνων, με τους οποίους ο συγκεκριμένος οργανισμός, ο οποίος ελέγχεται, έρχεται αντιμέτωπος. Πρόκειται περί της ουσίας, για μια προσπάθεια αντίληψης των κινδύνων και αβεβαιοτήτων που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης και πιθανότατα διεισδύουν στο εσωτερικό περιβάλλον αυτής.

3/ Η μείωση των πιθανοτήτων έκθεσης τις επιχειρήσεις σε κίνδυνο, σε τέτοιο επίπεδο, στο οποίο αυτό μπορεί να καταστεί αποδεκτό από την πλευρά της διοίκησης της εν λόγω ελεγχόμενης επιχείρησης.

Έτσι, βάσει των ανωτέρω αναφερόμενων πληροφοριακών δεδομένων, προκύπτει ότι η διοίκηση της εκάστοτε επιχειρηματικής οντότητας είναι αρμόδια στην διεξαγωγή, την κατεύθυνση και την καθοδήγηση της διαδικασίας της εταιρικής διακυβέρνησης, ενώ οι εσωτερικοί ελεγκτές μίας επιχείρησης, προβαίνουν σε διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου των επιμέρους τύπων κινδύνου, με τους οποίους είναι δυνατόν η συγκεκριμένη επιχείρηση να έρθει κάποια στιγμή αντιμέτωπη καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριοποίησής της. Η υπόσταση συνεργατικού κλίματος μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου μιας επιχειρηματικής οντότητας και των εσωτερικών ελεγκτών της, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ορθολογικότερη εφαρμογή όλων των ανωτέρω αναφερόμενων διαδικασιών, οι οποίες κρίνονται ζωτικής σημασίας για την υγιά και εύρυθμη λειτουργία και δραστηριοποίηση της επιχείρησης. Έτσι, τα άτομα τα οποία είναι αρμόδια για την άσκηση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου σε μία επιχειρηματική

μονάδα είναι αρμόδια για την αξιολόγηση, την βελτίωση και την καθοδήγηση των ανωτέρω περιγραφόμενων διαδικασιών (Reding et.al, 2013).

Όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε ο Pickett (2010), τα άτομα που είναι αρμόδια για την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου σε μία επιχείρηση, διακατέχονται από την ικανότητα υποβοήθησης των διοικούντων της, στα κάτωθι σημεία:

1/ Παρακολούθηση δραστηριοτήτων, τις οποίες οι διοικούντες αδυνατούν να παρακολουθήσουν οι ίδιοι

2/ Αποσαφήνιση των δοθεισών ευκαιριών

3/ Μείωση της πιθανότητας προσβολής της επιχείρησης από διάφορους τύπους κινδύνων

3/ Επικύρωση εκθέσεων στους διοικούντες

4/ Παροχή προστασίας στους διοικούντες, κατά τη διάρκεια τεχνικών αναλύσεων, οι οποίες ξεφεύγουν από τα γνωστικά αντικείμενα τους

5/ Παροχή χρήσιμων πληροφοριακών στοιχείων, μέσω των οποίων οι διοικούντες θα οδηγηθούν στην λήψη στρατηγικής σημασίας αποφάσεων για την επιχείρησή τους

6/ Ανασκόπηση αφενός του μέλλοντος και αφετέρου του παρελθόντος της δραστηριοποίησης της επιχείρησης

7/ Παροχή βοήθειας προς τους διαχειριστές των τιθέμενων στρατηγικών σχεδίων σε ζητήματα ορθολογικότερης διαχείρισης των σχεδίων αυτών

Ο βασικότερος ρόλος, τον οποίο διαδραματίζει η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι η προσθήκη αξίας στην επιχειρηματική οντότητα, μέσω της άσκησης αφενός συμβουλευτικών και αφετέρου ελεγκτικών ενεργειών. Οι εν λόγω ενέργειες, πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να είναι στρατηγικές, επιχειρησιακές, τακτικές, καθώς επίσης και ενέργειες που προάγουν τη βελτίωση του οργανισμού. Ωστόσο, οι ενέργειες αυτές δεν θα πρέπει να συντονίζονται αυθαίρετα από την πλευρά των ατόμων προκρίνονται αρμόδια για την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου, αλλά θα πρέπει να προσδιορίζονται με βάση τις υφιστάμενες ανάγκες και με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία, από τα οποία χαρακτηρίζεται η εκάστοτε επιχειρηματική μονάδα (Reding et.al, 2013)

Όπως χαρακτηριστικά τονίζει ο Pickett (2010), κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιου είδους ενεργειών είναι τα εξής:

A) Ο έλεγχος συμμόρφωσης, είναι η πλέον καταλληλότερη μορφή ελέγχου που μπορεί να ασκηθεί στην περίπτωση επιχειρηματικών μονάδων, στις οποίες έχει εντοπιστεί ένα οικονομικό σκάνδαλο. Ο συγκεκριμένος έλεγχος θεωρείται ότι πρόκειται να συμβάλει θετικά στην προστιθέμενη αξία της ελεγκτικής διαδικασίας.

B) Στην περίπτωση των επιχειρηματικών οντοτήτων, οι οποίες διακατέχονται από ταχύτατη ανάπτυξη, προτείνεται η παροχή συμβουλών, άμεσα συνυφασμένων με προγράμματα και έργα.

Γ) Στην περίπτωση επιχειρηματικών οντοτήτων, η έδρα και δραστηριοποίηση των οποίων εντοπίζεται σε αναπτυσσόμενα κράτη, προτείνεται η εφαρμογή ελέγχων, οι οποίοι αποσκοπούν στην πρόληψη εμφάνισης κρουσμάτων δολιοφθοράς και απάτης.

Δ) Στην περίπτωση πολυεθνικών επιχειρήσεων, θετική συμβολή στην προστιθέμενη αξία θεωρείται ότι έρχεται από την έμφαση των ελέγχων στην διαχείριση κινδύνων (Pickett, 2010).

Από την πλευρά των Pitt et al. (2014) παρέχεται μία επιπρόσθετη κατηγοριοποίηση του ρόλου, ο οποίος διαδραματίζεται από την πλευρά της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, και η οποία βασίζεται στον τύπο οργάνωσης, αλλά και στο αν οι αντίστοιχες επιχειρηματικές οντότητες υπάγονται στον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα. Στο σημείο αυτό, εντοπίζεται η βασικότερη διαφοροποίηση των εν λόγω μελετητών από την κατηγοριοποίηση που προτάθηκε από τον Pickett (2010), η οποία έδινε έμφαση στο περιβάλλον δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, κάτι το οποίο δε συμβαίνει τώρα. Αναλυτικότερα, αναφορικά με την περίπτωση των επιχειρήσεων, που δραστηριοποιούνται στον δημόσιο τομέα, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου καθίστανται άμεσα συνυφασμένος με την αποτελεσματικότερη και ορθολογικότερη δαπάνη του δημόσιου κεφαλαίου, σε αντίθεση με την περίπτωση των επιχειρήσεων που υπάγονται στον ιδιωτικό τομέα, στο πλαίσιο των οποίων, Ο ρόλος που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος, καθίσταται άμεσα συνυφασμένος με την δυνατότητα ικανοποίησης των ενδιαφερομένων μερών και την εξασφάλιση κερδών σε αυτά (Pitt et al., 2014).

Προκειμένου να αποφασιστεί το πεδίο εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου και προκειμένου να ερμηνευτεί ο ρόλος, ο οποίος διαδραματίζεται από την πλευρά της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, τα άτομα τα οποία καθίστανται αρμόδια για την άσκηση της εν λόγω ελεγκτικής διαδικασίας, πρέπει υποχρεωτικά να αναφέρονται στον ελεγκτικό χάρτη τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές λοιπόν, πρέπει να είναι γνώστες των υφιστάμενων ακολουθούμενων επαγγελματικών προτύπων, της αποστολής και του

οράματος της επιχείρησης στην οποία ασκούν τον εσωτερικό έλεγχο, καθώς επίσης και των κριτηρίων επιτυχίας αυτής. Επίσης, οι εσωτερικοί έλεγχοι δεν πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από το πεδίο στο οποίο δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχειρηματική οντότητα (Pitt et al., 2014).

Οι καθοριζόμενες υπηρεσίες ελέγχου της προστιθέμενης αξίας, πρέπει να είναι άμεσα συνυφασμένες με τον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου, όπως αυτός τέθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, όπως παρατέθηκε ανωτέρω. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να απαντούν στα ερωτήματα τα οποία τέθηκαν από την πλευρά του Pickett (2010), ήτοι: «Πώς μπορούμε να συμβάλλουμε καλύτερα στις υπηρεσίες διαχείρισης, ελέγχου και διακυβέρνησης των κινδύνων μέσω τόσο των καθηκόντων μας όσο και των συμβουλευτικών ρόλων μας».

Συν τοις άλλοις, οι Pitt et al. (2014) τόνισαν ότι το ζήτημα της κατανόησης των στρατηγικών προτεραιοτήτων, της εκάστοτε επιχειρηματικής οντότητας, δίνει όλα τα απαραίτητα πληροφοριακά στοιχεία, τα οποία χρειάζονται τα άτομα τα οποία πρόκειται να ασκήσουν τον εσωτερικό έλεγχο αυτής, αναφορικά με το σημείο στο οποίο δύναται να προστεθεί αξία στην ίδια την επιχείρηση. Επιπροσθέτως, τα άτομα τα οποία είναι αρμόδια για την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου, κρίνεται απαραίτητο να διενεργήσουν προσπάθεια ανταπόκρισης στις προσδοκίες των διαφόρων ενδιαφερομένων για την πορεία της επιχείρησης μερών. Αυτό, πρόκειται να γίνει μέσω της ενσωμάτωσης κατάλληλων διαδικασιών μέτρησης επιδόσεων, οι οποίες είναι απόλυτα συνυφασμένες με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Στο σημείο αυτό, αξιοπρόσεκτη κρίνεται η επισήμανση που πραγματοποιήθηκε από τους Reding et al. (2013), και σύμφωνα με την οποία Η συντριπτική πλειοψηφία των επιτελούμενων ελέγχων, προσδίδει αξία σε μια επιχειρηματική οντότητα, σε περίπτωση κατά την οποία διευκολύνεται η επικοινωνία των διοικούντων της, με τους εσωτερικούς ελεγκτές. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μέσω του συγκεκριμένου διαύλου επικοινωνίας, υπονομεύεται η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου.

Επιπροσθέτως, διευκρινίζεται ότι ο υποτακτικός εσωτερικός έλεγχος εσωκλείει σημαντικούς κινδύνους για την εκάστοτε επιχειρηματική οντότητα, που υπόκειται στον εσωτερικό έλεγχο. Αναλυτικότερα, είναι δυνατόν να επιφέρει κρούσματα απάτης, ζημιών, υπονόμησης της ευθύνης και της εικόνας της επιχείρησης και του εταιρικού της σήματος, καθώς επίσης και να οδηγήσει ακόμα και στην πτώχευση της εταιρείας αυτής. Έτσι, η διατήρηση ανεξάρτητων γραμμών αρμοδιοτήτων από την πλευρά των

ασκουμένων τη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, κρίνεται ζωτικής σημασίας για την ίδια την επιχειρηματική μονάδα. Επιπροσθέτως, αξιοσημείωτο κρίνεται το γεγονός ότι τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου, τα οποία διαθέτει εκάστοτε επιχείρηση, θα πρέπει να είναι καλά χρηματοδοτούμενα, και να στελεχώνονται από επαρκώς εκπαιδευμένο και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό (Ohja, 2012).

2.1.3 ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Απώτερος σκοπός της διαδικασίας του Εσωτερικού Ελέγχου καθίσταται η αξιολογική διαδικασία του κατά πόσο το ακολουθούμενο σύστημα σε μια επιχείρηση καθίσταται επαρκές, στο πλαίσιο της καθημερινής άσκησης των επαγγελματιών της καθηκόντων και της δραστηριοποίησης της. Άλλωστε, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου επιτελείται σε όλο το φάσμα της δραστηριοποίησης μια επιχειρηματικής οντότητας ή ενός οργανισμού.

Στις επιμέρους μορφές που μπορεί να λάβει ο εσωτερικός έλεγχος, περιλαμβάνονται οι εξής (Yang & Guan, 2004; Feng et al., 2015):

- **Διοικητικός έλεγχος:** πρόκειται για μια μορφή ελέγχου, η οποία εμβαθύνει στις ακολουθούμενες διαδικασίες και στο σημείο συσχετισμού τους με τη διαδικασία λήψης στρατηγικής σημασίας αποφάσεων, από την πλευρά των διοικητικών στελεχών της επιχείρησης.
- **Οικονομικός έλεγχος:** πρόκειται για μια μορφή ελέγχου, που καθίσταται άμεσα συνυφασμένος με τον βαθμό ασφαλείας και κινδύνου, από τον οποίο διακατέχονται τα στοιχεία του ενεργητικού μιας επιχειρηματικής οντότητας και τα εν γένει περιουσιακά της στοιχεία. Η συγκεκριμένη μορφή ελέγχου καθίσταται χρήσιμη για την επαλήθευση του βαθμού αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης και τη νομιμότητα των πράξεων και λειτουργιών της.
- **Λειτουργικός έλεγχος:** πρόκειται για μια μορφή ελέγχου, στο πλαίσιο του οποίου διενεργείται έλεγχος για το βαθμό της συμμόρφωσης της εταιρείας προς τις πολιτικές λειτουργίας της και τις ακολουθούμενες διαδικασίες.

- **Έλεγχος στα Πληροφοριακά Συστήματα** της εταιρείας.
- **Έλεγχος Αποδοτικότητας Ανθρώπινου Δυναμικού.**
- **Κανονιστικός Έλεγχος.**
- **Έλεγχος Επίτευξης Στόχων:** πρόκειται για μία μορφή ελέγχου, στο πλαίσιο της οποίας αξιολογείται και ελέγχεται ο βαθμός επιτυχίας και κάλυψης των τιθέμενων στόχων μίας εταιρείας. Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του συγκεκριμένου ελέγχου αξιολογείται και η επάρκεια των τιθέμενων στόχων και του στρατηγικού πλάνου επίτευξής τους. Στο σημείο αυτό, είναι ιδιαίτερος πιθανός και ένας επαναπροσδιορισμός των τιθέμενων στόχων, ή ακόμα και του σχεδίου επίτευξής τους, σε περίπτωση κατά την οποία αυτό κριθεί ανεπαρκές ή ότι χρήζει αναδιάρθρωσης (Yang & Guan, 2004; Feng et al., 2015).

Ο εσωτερικός έλεγχος, βάσει του Πλαισίου των Διεθνών Επαγγελματικών Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου (IIA) επιτελείται βασιζόμενος σε μία σειράς επιμέρους οδηγιών και κατευθύνσεων. Ορισμένες εξ αυτών είναι υποχρεωτικές εφαρμοζόμενες και ορισμένες εφαρμόζονται προαιρετικά (Theiia, 2016).

Στο σημείο αυτό, θα αναλυθούν οι υποχρεωτικές κατευθύνσεις. Σε αυτές λοιπόν, εσωκλείονται οι Βασικές Αρχές του Εσωτερικού Ελέγχου, οι οποίες πρέπει απαραίτητως να ακολουθούνται από την πλευρά των αρμοδίων προσώπων για την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου, ήτοι των εσωτερικών ελεγκτών. Αυτές είναι οι κάτωθι (Endaya & Hanefah, 2016; Stewart & Subramaniam, 2010; Goodwin-Stewart & Kent, 2006):

- **Ακεραιότητα:** πρόκειται για μία απαραίτητη αρχή για λόγους υπόστασης ενός περιβάλλοντος εμπιστοσύνης
- **Αντικειμενικότητα:** βάσει της εν λόγω αρχής, ο εσωτερικός έλεγχος δε θα πρέπει να βασίζεται τα πορίσματά του σε υποκειμενικές καταστάσεις και πεποιθήσεις, αλλά να διακατέχεται από απόλυτη αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Στο σημείο αυτό, υπάγεται και η σπουδαιότητα και παράλληλη αναγκαιότητα της έλλειψης προσωπικών ωφελειών από την πλευρά των εσωτερικών ελεγκτών, αναφορικά με τα αποτελέσματα της ελεγκτικής διαδικασίας τους.
- **Εμπιστοσύνη:** προκειμένου να τηρηθεί η αρχή αυτή και να χτιστεί έναν κλίμα εμπιστοσύνης, θα πρέπει να καθίσταται σαφές ότι επιδεικνύεται η πρέπουσα προσοχή και ο δέων σεβασμός στην αξία και ισχύ των υφιστάμενων πληροφοριακών στοιχείων, στα οποία βασίζεται ο εσωτερικός έλεγχος κατά την άσκησή του.

- **Επαγγελματική επάρκεια:** για λόγους κάλυψης της αρχής αυτής, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι επαγγελματικά καταρτισμένοι και να διαθέτουν όλο το απαιτούμενο γνωστικό υπόβαθρο που απαιτείται για την ορθολογική, υπεύθυνη και αποτελεσματική άσκηση των ελεγκτικών τους καθηκόντων.
- **Μη απόκλιση με τις στρατηγικές της ελεγχόμενης επιχείρησης:** προκειμένου να επέλθει κάλυψη της αν λόγω αρχής, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει κατά τη διεξαγωγή του να μην αποκλίνει από τους τιθέμενους στόχους της επιχείρησης, αλλά ούτε και από το όραμα και την ταυτότητα αυτής. Επίσης, θα πρέπει να εντοπίζει όλους τους πιθανώς επερχόμενους κινδύνους, τους οποίους εν καιρώ θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι διοικούντες της επιχείρησης.
- **Θέση στο οργανόγραμμα:** το τμήμα εσωτερικού ελέγχου μίας επιχείρησης, δεν μπορεί να μην λαμβάνεται υπόψιν στο οργανόγραμμα αυτής και να μην είναι σαφώς προσδιορισμένη η θέση των εσωτερικών ελεγκτών, υπό την έννοια του προσδιορισμού αφενός της σειράς που κατέχουν στην ιεραρχία της επιχείρησης και αφετέρου της αποσαφήνισης του σε ποιο στέλεχος αυτής αναφέρονται για τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, στο σημείο αυτό, προστίθεται και η αναγκαιότητα υπόστασης επαρκών πόρων για την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου.
- **Υψηλή ποιότητα:** αναφερόμαστε στην ποιότητα, η οποία πρέπει απαραίτητως να χαρακτηρίζει τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου. Προκειμένου να διασφαλιστεί η υπόστασή της τόσο σε βραχυπρόθεσμη όσο και σε μακροπρόθεσμη βάση, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να βρίσκεται σε μία διαδικασία συνεχούς βελτίωσης, ως προς τη διαδικασία με την οποία διεξάγεται.
- **Αποτελεσματική Επικοινωνία:** πρόκειται για μία ιδιαίζουσας σημασίας αρχή, διότι ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει άρτια συνεργασία και διάφανη επικοινωνία με τους διοικούντες της επιχείρησης στην οποία ασκεί τον έλεγχο, αλλά και με όσα τμήματά της μπορούν να του παρέχουν όλες τις πληροφορίες που χρειάζεται για την αποτελεσματική διεξαγωγή της ελεγκτικής διαδικασίας.
- **Αποτελεσματική Αξιολόγηση Κινδύνων:** μία από τις σοβαρότερες αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου είναι η αξιολόγηση των ήδη υφιστάμενων τύπων κινδύνων με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπη η επιχείρηση, καθώς επίσης και η πρόβλεψη μελλοντικών κινδύνων, με τους οποίους η επιχείρηση είναι δυνατό να έρθει αντιμέτωπη στο εγγύτερο ή μακροπρόθεσμο μέλλον.

- Διορατικότητα και Έμφαση στο Μέλλον: Πρόκειται για μία αρχή, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με την αμέσως προηγούμενη. Ο εσωτερικός έλεγχος, δεν εξετάζει μόνο την παρούσα κατάσταση στην οποία βρίσκεται μία επιχείρηση, αλλά πρέπει να είναι και σε θέση να προβλέπει οποιαδήποτε θετική ή δυσμενή κατάσταση, μπορεί να αντιμετωπίσει η επιχείρηση στο βραχυπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο μέλλον.
- Συμβολή στην Ανάπτυξη και Πρόοδο της επιχείρησης (Endaya & Hanefah, 2016; Stewart & Subramaniam, 2010; Goodwin-Stewart & Kent, 2006).

2.1.4 ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τα Πρότυπα, που πρέπει να εφαρμόζονται στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένου και του Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας περιλαμβάνουν το σύνολο των υποχρεωτικών στοιχείων, τα οποία προέρχονται από την πλευρά του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής (IIA) (Theia, 2016).

Οι επιμέρους οδηγίες που έχουν δοθεί και οι οποίες πρέπει να ακολουθούνται κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, στο πλαίσιο της άσκησης των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων των εσωτερικών ελεγκτών, περιλαμβάνονται στο σύνολο των προτύπων του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα ευρύ και αναλυτικό σύνολο οδηγιών, το οποίο έχει δοθεί, για λόγους διευκόλυνσης και κατεύθυνσης των αρμοδίων, για την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου, κατά την διαδικασία εφαρμογής και ακολούθησης των επαγγελματικών και ελεγκτικών τους καθηκόντων (Roussy & Brivot, 2016).

Ομιλώντας περί προτύπων, αναφερόμαστε σε ένα σύνολο απαιτήσεων, οι οποίες δεν διακατέχονται από προαιρετικό χαρακτήρα και είναι βασισμένες σε συγκεκριμένες επιμέρους αρχές. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τα κάτωθι:

1/ Σύνολο δηλώσεων, που περιλαμβάνει επιμέρους οδηγίες για θεμελιώδεις απαιτήσεις, που πρέπει να πληρούνται και να τηρούνται, στο πλαίσιο της άσκησης της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου.

2/ Σύνολο δηλώσεων, που περιλαμβάνει επιμέρους οδηγίες για την αξιολογική διαδικασία της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

3/Σύνολο ερμηνευτικών προσεγγίσεων, από την πλευρά των οποίων αποσαφηνίζονται αφενός οι έννοιες και αφετέρου οι όροι των προτύπων εσωτερικού ελέγχου (Eulerich & Ratzinger-Sakel, 2017; Ackers, 2016).

Το γεγονός της υποχρεωτικής συμμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών με τα υφιστάμενα και ισχύοντα Διεθνή Πρότυπα άσκησης της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, κρίνεται ως εξαιρετικά κρίσιμο και ιδιάζουσας σημασίας στοιχείο. Μέσω αυτού, διασφαλίζεται η ανταπόκριση των εσωτερικών ελεγκτών, με αποτελεσματικό τρόπο, στις ελεγκτικές τους υποχρεώσεις. Ο λόγος της υποχρεωτικής συμμόρφωσης όλων των εσωτερικών ελεγκτών στα πρότυπα αυτά, έγκειται στο γεγονός της πολιτιστικής, πολιτικής και οικονομικής διαφοροποίησης του περιβάλλοντος, εντός του οποίου ασκείται κάθε φορά ο εσωτερικός έλεγχος. Επίσης, ένας επιπρόσθετος ο σημαντικός λόγος για την υποχρεωτική τήρηση των εν λόγω προτύπων από τους εσωτερικούς ελεγκτές, είναι το γεγονός της εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου σε επιχειρηματικές οντότητες, οι οποίες είναι μεταξύ τους απόλυτα διαφοροποιημένες, αφενός ως προς το όραμα και τον σκοπό τους, και αφετέρου ως προς το οργανόγραμμα, το αντικείμενο δραστηριοποίησης και το μέγεθος τους. Ένας τελευταίος λόγος, για τον οποίο πρέπει απαραίτητως να εφαρμόζονται τα διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου, από όλους τους εσωτερικούς ελεγκτές, έγκειται στο γεγονός της ανάθεσης της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου από την πλευρά των επιχειρήσεων, άλλες φορές σε εξωτερικούς συνεργάτες, σε περιπτώσεις επιχειρήσεων που δε διαθέτουν δικό τους τμήμα εσωτερικού ελέγχου, και άλλες φορές σε ελεγκτικό προσωπικό, που απασχολείται με σύμβαση εργασίας από την ίδια την ελεγχόμενη επιχείρηση, σε περιπτώσεις επιχειρήσεων που διαθέτουν δικό τους τμήμα εσωτερικού ελέγχου (Raiborn et al., 2016; Reinstein et al., 2015).

Ο σκοπός των ανωτέρω αναφερόμενων προτύπων άσκησης του εσωτερικού ελέγχου, χαρακτηρίζεται από μια ιδιάζουσα πολυδιάσταση και πιο συγκεκριμένα, επιμερίζεται στα κάτωθι:

1. Παροχή ομοιόμορφης καθοδήγησης στους εσωτερικούς ελεγκτές
2. Δημιουργία υψηλής αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης στο επάγγελμα των εσωτερικών ελεγκτών

3. Σαφής και απόλυτη ενημέρωση των πολιτών, και του εκάστοτε εμπλεκόμενου με τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις μέρος, για τον ρόλο, που διαδραματίζει αφενός ο εσωτερικός έλεγχος και αφετέρου για την θέση, τις αρμοδιότητες και την ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή

4. Παροχή ενός ευρύτερου πλαισίου βελτιωμένων διαδικασιών και οργανωτικών λειτουργιών, στο πλαίσιο του οποίου ευδοκιμεί η παροχή προστιθέμενης αξίας στις υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο της άσκησης του εσωτερικού ελέγχου, από τους εσωτερικούς ελεγκτές προς τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις

5. Θέση ισχυρής βάσης για την αξιολογική διαδικασία, με όσο το δυνατόν αντικειμενικότερο βαθμό, της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου (Pizzini et al., 2015; Strucke, 2014; Tysiac, 2015).

2.2 Η ΑΠΑΤΗ

2.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Στο πλαίσιο της προσπάθειάς μας να αποσαφηνίσουμε εννοιολογικά την έννοια της απάτης, ή αλλιώς γνωστής ως εκούσιας παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μίας εταιρείας, δεν εντοπίστηκε κάποιος ευρέως αποδεκτός ορισμός ή κανονισμός. Πρόκειται για μία έννοια, η οποία χαρακτηρίζεται από πολυδιάσταση και αν μη τι άλλο, πολυπλοκότητα.

Οι Harrison et al. (2015), ορίζουν την απάτη ως μία ηθελημένη και συνειδητή παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχειρηματικής οντότητας και συν τοις άλλοις, αναφέρει ότι η πραγματοποίησή της γίνεται με τέτοιο σκοπό, προκειμένου εν τέλει να προκληθεί εκούσια βλάβη σε οιοδήποτε τρίτο πρόσωπο, το οποίο καθίσταται άμεσα εμπλεκόμενο με την δραστηριότητα ή τα οικονομικά αποτελέσματα της εν λόγω επιχείρησης, όπως είναι επί παραδείγματι το μετοχικό της κοινό, τα τραπεζικά ιδρύματα με τα οποία συνεργάζεται, οι πιστωτές της, ακόμα και οι δημόσιοι ελεγκτικοί μηχανισμοί. Ο λόγος της πρόκλησης εκούσιας ζημιάς, έγκειται στο γεγονός του απώτερου σκοπού της απάτης, ήτοι η δημιουργία λανθασμένης ή ουτοπικής εικόνας για την επιχείρηση αυτήν.

Στο πλαίσιο της ελληνικής βιβλιογραφίας, μία προσπάθεια αποσαφήνισης και περαιτέρω εξήγησης της έννοιας της απάτης, προέρχεται από τους Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2012). Πιο συγκεκριμένα, οι εν λόγω συγγραφείς, προβαίνουν στη χρήση του λήμματος «οικονομική ατασθαλία», αναφερόμενη στην απάτη, η οποία διενεργείται μέσω της εκούσιας παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Επί της ουσίας, κάνουν μνεία για μία ηθελημένη και συνειδητή παράβαση των υφιστάμενων αρχών και κανονισμών, η πιστή τήρηση των οποίων δύναται να ωφελήσει ή όχι μία εταιρεία και η εξαπάτηση των οποίων διενεργείται από άτομα που προέρχονται είτε από το εσωτερικό είτε από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Σε περίπτωση κατά την οποία οι κανονισμοί και οι αρχές καταπατώνται με σκοπό την αύξηση της κερδοφορίας ή την μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης μίας εταιρείας, τότε αυτό συνεπάγεται εξαπάτηση τρίτων μερών, όπως αυτά αναφέρθηκαν σε παραδείγματα ανωτέρω. Αντιθέτως, η μη ακολούθηση των εν λόγω αρχών και κανονισμών για λόγους πρόκλησης ζημιάς στην ίδια την εταιρεία, είναι δυνατό να διενεργηθεί για λόγους εξυπηρέτησης προσωπικών συμφερόντων του μέρους που προέβη στην απάτη.

Επιπροσθέτως, όπως ορίζεται από το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο υπ' αριθμόν 240, η απάτη είναι συνυφασμένη με μία εκ προθέσεως πραγματοποιούμενη ενέργεια και υποκρύπτει δόλιες προθέσεις και παραπλανητικό σκοπό για λόγους απόκτησης εταιρικής ωφέλειας ή κάλυψης προσωπικών συμφερόντων. Το όφελος, που προκύπτει είτε για την ίδια την επιχείρηση είτε για το πρόσωπο που ενήργησε την απάτη, είναι παράνομο.

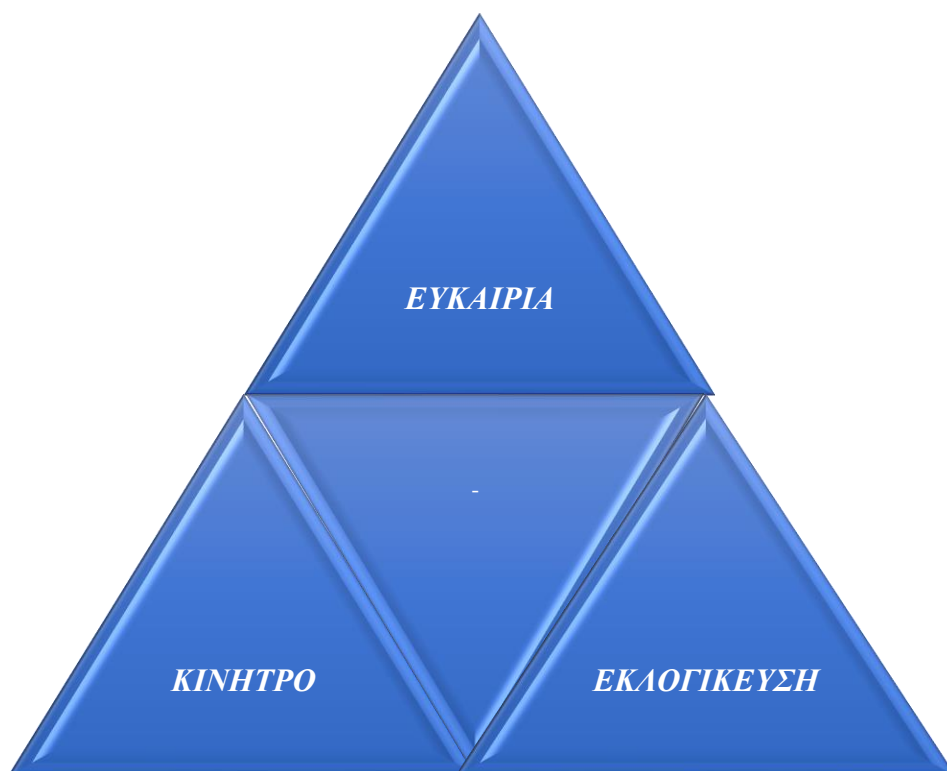
Από την πλευρά του Αμερικάνικου Ινστιτούτου ορκωτών λογιστών (AICPA) και επί του προτύπου (SAS) υπ' αριθμόν 99, η διαδικασία της απάτης προσεγγίζεται εννοιολογικά ως μία ενέργεια που πραγματοποιείται από σκοπιμότητα και επιφέρει ως απότοκο μία ουσιώδη ανακρίβεια ή λανθασμένη απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχειρηματικής οντότητας. Συν τοις άλλοις, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η εν λόγω διαδικασία αποτελεί μία προσπάθεια χειραγώγησης των διαθέσιμων και πραγματικών πληροφοριακών στοιχείων, τα οποία κρίνονται ως εξαιρετικά χρήσιμα για την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και τα οποία υπόκειται σε εμπορική δημοσιότητα, βάσει των ισχυουσών νομοθετικών διατάξεων (AICPA, 2020).

Τέλος, βάσει του ACFE (2020), για την διενέργεια ή μη, απάτης, δύο τύποι εκούσιων σφαλμάτων αφορούν τον ελεγκτή. Πρώτον, τα σφάλματα που είναι αποτέλεσμα λανθασμένης χρηματοοικονομικής αναφοράς. Δηλαδή, τη μη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές, όπως για παράδειγμα εσκεμμένες ανακρίβειες, παραλείψεις ή δημοσιοποιήσεις ποσών,

τροποποίηση λογιστικών βιβλίων, εσκεμμένη κακή εφαρμογή των λογιστικών αρχών με σκοπό την εξαπάτηση τρίτων. Ο δεύτερος τρόπος είναι η υπεξαίρεση-κατάχρηση, η οποία συνεπάγεται την κλοπή των περιουσιακών στοιχείων μιας οικονομικής οντότητας ή και του κεφαλαίου, με αποτέλεσμα οι οικονομικές καταστάσεις να μην παρουσιάζονται με τα πραγματικά ποσά. Υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων την υπεξαίρεση των αποδείξεων, κλοπή περιουσιακών στοιχείων, ψευδή ή παραπλανητικά αρχεία ή έγγραφα κ.α.

2.2.2 ΛΟΓΟΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Από την πλευρά του Cressey (1950), διενεργήθηκε σχετική έρευνα προκειμένου να δοθεί απάντηση στον λόγο για τον οποίο διαπράττεται απάτη. Έτσι, στο πλαίσιο της έρευνάς του, προέβη σε συνεντεύξεις συνολικά 250 φυλακισμένων ατόμων. Εν τέλει, η έρευνά του κατέληξε στο ότι πρέπει να υφίστανται παράλληλα τρεις επιμέρους παράγοντες προκειμένου ένας νοήμων άνθρωπος, να οδηγηθεί στην πράξη απάτης. Οι παράγοντες αυτοί διαφαίνονται στο κάτωθι σχεδιάγραμμα.

Σχεδιάγραμμα 1. Παράγοντες Ωθησης στη Απάτη (Πηγή: Ιδίας Επεξεργασίας)

1/ **Κίνητρο (Motivation)**: Κάθε νοήμων άνθρωπος, ο οποίος επιδιώκει την διάπραξη απάτης, διακατέχεται από ένα ή περισσότερα κίνητρα, τα οποία δύνανται να διαφοροποιούνται μεταξύ των ατόμων. Ο Cressey (1950) κατέληξε ότι τα δημοφιλέστερα και συνηθέστερα κίνητρα είναι ψυχολογικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής φύσεως, καθώς επίσης και κίνητρα ατομικής και προσωπικής καταξίωσης. Επί παραδείγματι, πίσω από την πράξη της απάτης, δύνανται να υποκρύπτονται καταστάσεις επιδίωξης προσωπικού κέρδους, κάλυψης εγωκεντρικών και εγωιστικών κινήτρων ή ακόμα και κάλυψης βασικών αναγκών.

2/ **Ευκαιρία (Opportunity)**: Προκειμένου ένα νοήμον άτομο να ωθηθεί στην διάπραξη απάτης, καθίσταται απαραίτητη η υπόσταση κατάλληλων και σύμφωνων περιστάσεων. Οι σχετικές γνώσεις του ατόμου που θα προβεί στην απάτη, με το αντικείμενο αυτής, είναι επίσης απαραίτητες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η χαμηλή πιθανότητα διενέργειας ελέγχου, η έλλειψη αποτελεσματικής άσκησης διοίκησης από την πλευρά των ηγετικών στελεχών μίας επιχείρησης και η απουσία ισχυρών και σαφών δομών εταιρικής διακυβέρνησης. Μάλιστα, είναι ιδιαίτερα πιθανό η διάπραξη απάτης να προέρχεται από διευθυντικά στελέχη σε μία επιχείρηση, λόγω του ότι πρόκειται για

στελέχη που εργάζονται αρκετά χρόνια σε αυτήν και έχουν καλή γνώση αφενός των αδυναμιών της και αφετέρου του τρόπου διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου. Άρα, γνωρίζουν αφενός τον τρόπο και αφετέρου τη στιγμή που κατά τη διάπραξη της απάτης, δε θα καταστούν αντιληπτοί από τους εσωτερικούς ελεγκτές ή από τα διοικητικά στελέχη.

3/ Εκλογίκευση (Rationalization): Τέλος, από την έρευνα του Cressey (1950), διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των ατόμων που έχουν διαπράξει τουλάχιστον μία απάτη, προσπαθούν να βρουν μία δικαιολογία για να υποστηρίξουν ή εκλογικεύσουν την πράξη τους αυτή. Οι ίδιοι, δεν θεωρούν τους εαυτούς τους «εγκληματίες» αλλά εξακολουθούν να πιστεύουν ότι διακατέχονται από την αρχή της τιμότητας και του δικαίου. Η συνηθέστερη δικαιολογία που χρησιμοποιείται, είναι η θέση τους σε δύσκολη κατάσταση. Μάλιστα, αξιοσημείωτο είναι ότι στην εν λόγω έρευνα, το ερευνητικό δείγμα, γνώριζε ότι η πράξη που διέπραττε ήταν παράνομη. Αν και έχουν διαπράξει απάτη εις βάρος των εργοδοτών τους, τα άτομα αυτά, πείθουν τον εαυτό τους ότι θα επανορθώσουν και θα αποκαταστήσουν την τάξη. Μάλιστα, υποστηρίζουν ότι η απάτη τους διαπράχθηκε για πρώτη και τελευταία φορά, αλλά κατά την ενέργειά τους αυτήν, δρούσαν απόλυτα συνειδητά.

2.2.3 ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ LEHMAN BROTHERS

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα οικονομικής φύσεως απάτη, είναι περίπτωση της Lehman Brothers. Η κατά τα λοιπά «ταπεινή» προέλευση της Lehman Brothers παρατηρείται από τις ρίζες αυτής οι οποίες ουσιαστικά αφορούσαν ένα αρχικά μικρό γενικό κατάστημα που ιδρύθηκε από τον Γερμανό μετανάστη Henry Lehman στο Montgomery της Αλαμπάμα εν έτει 1844. Κατά το 1850, ο Henry Lehman και τα δύο αδέρφια του, ονόματι Emanuel και Mayer προέβησαν στην ίδρυση της εταιρείας Lehman Brothers.

Ενώ η Lehman Brothers, εμφάνιζε αξιοπρόσεκτα επίπεδα κερδοφορίας, εντός του χρονικού διαστήματος των επομένων δεκαετιών, τη στιγμή κατά την οποία οι ΗΠΑ εξελίσσονταν σε μία ισχυρή και παγκοσμίου διάστασης οικονομική δύναμη, εν συνεχεία, ήρθε αντιμέτωπη με μία πληθώρα δυσχερειών και προκλήσεων. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός της επιτυχούς επιβίωσης της εν λόγω εταιρείας, εν καιρώ των χρεωκοπιών των σιδηροδρόμων κατά τη δεκαετία του 1800, καθώς επίσης και εν καιρώ

Μεγάλης Ύφεσης που σημειώθηκε κατά το έτος 1929. Αξιοπρόσεκτη και αξιοθαύμαστη είναι και η επιβίωσή της κατά τη διάρκεια του Α' και Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και κατά την περίοδο της κεφαλαιακής ανεπάρκειας κατά το 1994, καθώς επίσης και στην κατάρρευση του ρωσικού χρέους κατά το έτος 1998. Ωστόσο, παρά την διαχρονικά αποδεδειγμένη δυνατότητά της να επιβιώνει από παρελθούσες καταστροφές, η κατάρρευση της αμερικανικής αγοράς η οποία αποτελούσε και την κυρίαρχη βάση της την οδήγησε εν τέλει στην οριστική της κατάρρευση, καθώς η απροσδόκητη βιασύνη της στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων αποδείχθηκε καταστροφική.

Κατά τη διετία 2003-2004, η εν λόγω εταιρεία απέκτησε εν συνόλω πέντε (5) στεγαστικούς δανειστές, συμπεριλαμβανομένων των «subprime BNC Mortgage» και «Aurora Loan Services». Εν συνεχεία, ακολούθησε η εξειδίκευση αυτών σε δάνεια τύπου Alt-A, τα οποία χορηγούνταν προς τους δανειολήπτες, άνευ προγενέστερου ελέγχου και άνευ προηγηθείσας αξιολογικής διαδικασίας για την εξακρίβωση της πιστοληπτικής δυνατότητας αυτών. Οι εξαγορές της Lehman Brothers αρχικά φαινόταν να επιφέρουν ευνοϊκά αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, τα διογκωμένα έσοδα τα οποία προέρχονταν από τις επιχειρήσεις ακινήτων της Lehman Brothers επέφεραν ως απότοκο την αύξηση των εσόδων της μονάδας κεφαλαιαγορών να αυξηθούν σε ένα ποσοστό της τάξεως του 56% κατά το χρονικό διάστημα 2004-2006, με ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην επενδυτική τραπεζική ή στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Η εταιρεία μάλιστα, είχε εξασφαλίσει ήδη, συνολικές υποθήκες αξίας 146 δισεκατομμυρίων δολαρίων κατά το 2006, και εν τέλει κατέληξε σε κατά 10% αύξησή τους, από το 2005 και εντεύθεν. Η Lehman Brothers ανακοίνωνε θεαματικά κέρδη για κάθε έτος από το 2005 έως το 2007. Πιο συγκεκριμένα, εν έτει 2007 είχε προβεί στην ανακοίνωση καθαρού εισοδήματος της τάξεως των 4,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων και σε κύκλο εργασιών της τάξεως των 19,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων (Lioudis, 2017).

Τον Φεβρουάριο του 2007, το απόθεμα της Lehman Brothers είχε φτάσει στα 86,18 δολάρια με αποτέλεσμα να εμφανίζει κεφαλαιοποίηση αγοράς κοντά στα 60 δισεκατομμύρια δολάρια. Ωστόσο, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2007, οι πρώτες δυσμενείς ενδείξεις στην αγορά στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ άρχισαν να γίνονται εμφανείς, καθώς οι προεπιλεγμένες υποθήκες είχαν σημειώσει αύξηση εντός ενός χρονικού διαστήματος επτά ετών (Lioudis, 2017; Touchtidou, 2016).

Στις 14 Μαρτίου 2007, δηλαδή μια μέρα μετά τη μεγαλύτερη πτώση των μετοχών στο πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς για ένα χρονικό διάστημα πέντε ετών, και λόγω ανησυχιών

ότι οι αυξανόμενες αθετήσεις θα επηρέαζαν αρνητικά την κερδοφορία της Lehman Brothers, η εταιρεία προέβη σε ανακοίνωση εσόδων ρεκόρ και σε αξιοπρόσεκτα επίπεδα κερδοφορίας για το πρώτο τρίμηνο του εν λόγω έτους (Touchtidou, 2016).

Μάλιστα, σε σχετική τηλεδιάσκεψη της Lehman Brothers η οποία ακολούθησε την διανομή μερισμάτων στους μετόχους, ο διευθύνων σύμβουλος αυτής δήλωσε ότι οι κίνδυνοι με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπη η τράπεζα ήταν περιορισμένοι και ότι θα επέφεραν μικρό αντίκτυπο στα κέρδη αυτής. Μάλιστα, ανέφερε ότι δεν προέβλεπε προβλήματα στην αγορά των subprimes τα οποία να έχουν την τάση εξάπλωσης και στην υπόλοιπη στεγαστική αγορά ή δυναμική πλήξης της οικονομίας των ΗΠΑ (Touchtidou, 2016).

Καθώς η πρόσφατη πιστωτική κρίση ξέσπασε τον Αύγουστο του 2007 με την αποτυχία δύο hedge funds της Bear Stearns, το αποθεματικό κεφάλαιο της Lehman Brothers υποχώρησε σημαντικά. Κατά τη διάρκεια του εν λόγω μήνα, η Lehman Brothers απέλυσε 2.500 εργαζόμενους επί του τομέα των ενυπόθηκων δανείων και έκλεισε τη μονάδα BNC. Επιπλέον, έκλεισε τα γραφεία της «Alt-A lender Aurora» σε τρεις πολιτείες της Αμερικής. Συν τοις άλλοις ακόμα και όταν επήλθε σε ένα βαθμό αποκατάσταση της τάξης επί της αγοράς στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ, η Lehman Brothers εξακολουθούσε να αποτελεί έναν ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα στην αγορά των ενυπόθηκων δανείων (Lioudis, 2017).

Εν έτει 2007, η Lehman Brothers είχε αναθέσει περισσότερους τίτλους που καλύπτονται από στεγαστικά δάνεια από οποιαδήποτε άλλη εταιρεία, συσσωρεύοντας ένα χαρτοφυλάκιο της τάξεως των 85 δισεκατομμυρίων δολαρίων το οποίο μεταφράζεται στο τετραπλάσιο του μετοχικού της κεφαλαίου. Κατά το τέταρτο τρίμηνο του έτους 2007, τα αποθέματα της Lehman Brothers ανέκαμψαν, καθώς οι παγκόσμιες αγορές μετοχών έφθασαν σε νέα επίπεδα και οι τιμές των στοιχείων του ενεργητικού της που χαρακτηρίζονταν από σταθερό εισόδημα είχαν σημειώσει προσωρινή άνοδο. Ωστόσο, η Lehman Brothers δεν εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία να περιορίσει το τεράστιο χαρτοφυλάκιο στεγαστικών δανείων, το οποίο αναδρομικά αποδείχθηκε ως η τελευταία ευκαιρία διάσωσης της και συν τοις άλλοις, τα στελέχη της προέβησαν σε εκουσίως λανθασμένη πληροφόρηση του μετοχικού και επενδυτικού κοινού της, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, προκειμένου να μην μετρήσει η εταιρεία επιπρόσθετες απώλειες προερχόμενες από πλευράς τους (Lioudis, 2017).

Ο υψηλός βαθμός μόχλευσης της Lehman Brothers, δηλαδή ο δείκτης του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων προς τα ίδια κεφάλαια αυτής, κυμαινόταν στο 31 εν έτει 2007 και το τεράστιο χαρτοφυλάκιο των ενυπόθηκων τίτλων την καθιστούσε ολοένα και περισσότερο ευάλωτη στις επιδεινούμενες συνθήκες της αγοράς. Στις 17 Μαρτίου 2008, μετά τη σχεδόν πλήρη κατάρρευση της Bear Stearns, η οποία ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρία των ενυπόθηκων χρεογράφων, οι μετοχές της Lehman Brothers μειώθηκαν κατά 48% λόγω της ανησυχίας ότι θα ήταν η επόμενη επιχείρηση της Wall Street που θα οδηγούταν σε αποτυχία και κατά συνέπεια, πτώχευση (Touhtidou, 2016).

Η εμπιστοσύνη του κοινού προς την Lehman Brothers επέστρεψε σε κάποιο βαθμό τον Απρίλιο, αφού συγκέντρωσε 4 δισεκατομμύρια δολάρια μέσω μιας έκδοσης προνομιούχου μετοχικού κεφαλαίου, το οποίο μετατράπηκε σε μετοχές της Lehman με πριμοδότηση της τάξεως του 32% στην τιμή της σε ετήσια βάση. Ωστόσο, το κεφαλαιακό απόθεμα της Lehman Brothers επανήλθε στην πτωτική του πορεία, καθώς οι διαχειριστές των hedge funds άρχισαν να αμφισβητούν την αποτίμηση του χαρτοφυλακίου των στεγαστικών της δανείων (Lioudis, 2017).

Στις 9 Ιουνίου του ίδιου έτους, η Lehman Brothers προέβη στην ανακοίνωση απώλειας της τάξεως των 2,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων κατά το δεύτερο τρίμηνο. Πρόκειται για την πρώτη απώλειά της κατόπιν της περιόδου πλήξης της από την American Express και αναφέρθηκε και ότι είχε αυξήσει άλλα 6 δισεκατομμύρια δολάρια από το επενδυτικό κοινό. Η Lehman Brothers δήλωσε επίσης ότι αύξησε τα επίπεδα της ρευστότητάς της σε εκτιμώμενα 45 δισεκατομμύρια δολάρια, ότι μείωσε τα μικτά περιουσιακά στοιχεία κατά 147 δισεκατομμύρια δολάρια, και ότι μείωσε την έκθεσή της σε στεγαστικά και εμπορικά ενυπόθηκα δάνεια κατά 20% μαζί με ταυτόχρονη μείωση των επιπέδων του δείκτη μόχλευσης της από 32 σε 25 κατά προσέγγιση (Lioudis, 2017).

Ωστόσο, τα εν λόγω λαμβανόμενα μέτρα θεωρήθηκαν πολύ λίγα, και μάλιστα λήφθηκαν πολύ αργά για την επιτυχή διάσωση της Lehman Brothers. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, η διοίκηση της Lehman Brothers προέβη σε ανεπιτυχείς προωθητικές ενέργειες της εταιρείας προς διάφορους πιθανούς εταίρους. Το μετοχικό κεφάλαιο αυτής υποχώρησε στην τάξη του 77% κατά την διάρκεια της πρώτης εβδομάδας του Σεπτεμβρίου 2008, καθώς οι επενδυτές έθεσα υπό αμφισβήτηση το σχέδιο του διευθύνοντος συμβούλου της, Richard Fuld, για την ανεξαρτησία της, πωλώντας μέρος της μονάδας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Οι ελπίδες ότι η Τράπεζα Ανάπτυξης της Κορέας θα προέβαινε στην αγορά μετοχών της Lehman Brothers διακόπηκαν στις 9

Σεπτεμβρίου, τη στιγμή κατά την οποία η εν λόγω κορεάτικη τράπεζα διέψευσε τις επαφές της με την Lehman Brothers (Lioudis, 2017).

Το εν λόγω γεγονός μάλιστα κατέστη και το τελειωτικό χτύπημα για την Lehman Brothers και επέφερε ως απότοκο μια περαιτέρω πτώση πτώση του μετοχικού της κεφαλαίου της τάξεως του 48% και παράλληλα επέφερε 66% άνοδο στις συμβάσεις αντιστάθμισης πιστωτικού κινδύνου για το χρέος της Lehman Brothers (Lioudis, 2017).

Οι πελάτες των εταιρειών αντιστάθμισης κινδύνου άρχισαν να αποσύρονται, ενώ οι βραχυπρόθεσμοι πιστωτές τους μείωσαν τα πιστωτικά τους ανοίγματα. Στις 10 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, η Lehman Brothers ανακοίνωσε τα προληπτικά οικονομικά αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου, που ουσιαστικά τόνωσαν την ευθραυστότητα της οικονομικής της κατάστασης.

Η Lehman Brothers ανακοίνωσε απώλειες ύψους 3,9 δισεκατομμυρίων δολαρίων, συμπεριλαμβανομένης της διαγραφής ποσού 5,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων, και συν τοις άλλοις ανακοίνωσε μια σαρωτική στρατηγική αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων της. Την ίδια ημέρα, η υπηρεσία Moody's Investor Service ανακοίνωσε την επανεξέταση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων της Lehman Brothers και συν τοις άλλοις ανέφερε ότι η εν λόγω εταιρεία θα πρέπει να πρόβλημα άμεσα σε πώληση του πλειοψηφικού μεριδίου της σε στρατηγικούς εταίρους, προκειμένου να αποφύγει μια ενδεχόμενη και επερχόμενη αξιολογική της υποβάθμιση. Πρόκειται για μια σειρά εξελίξεων οι οποίες επέφεραν ως απότοκο την πτώση των μετοχών της Lehman Brothers σε ποσοστό της τάξεως του 42% κατά την 11η Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους (Lioudis, 2017).

Μέχρι το τέλος της εν λόγω εβδομάδας η εταιρεία Lehman Brothers κατείχε μόνο ένα δισεκατομμύριο δολάρια σε ρευστό. Οι τελευταίες προσπάθειες διάσωσης της Lehman Brothers πραγματοποιήθηκαν το Σαββατοκύριακο της 13ης Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους μεταξύ της Lehman Brothers, της Barclays PLC και της Bank of America Corp (BAC), με στόχο τη διευκόλυνση της εξαγοράς της Lehman Brothers. Οι εν λόγω προσπάθειες όμως οδηγήθηκαν σε αποτυχία. Τη Δευτέρα 15 Σεπτεμβρίου, η Lehman Brothers κήρυξε πτώχευση, με αποτέλεσμα το απόθεμα αυτής να πέσει κατά 93% σε σύγκριση με τις τιμές του προηγούμενου κλεισίματος της στις 12 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους (Lioudis, 2017).

Προχωρώντας στην ευθύνη των λογιστών και των εσωτερικών ελεγκτών, σύμφωνα με σχετική έκθεση έκτασης περίπου 2.200 σελίδων, την οποία συνέταξε ο ελεγκτής Anton Valukas R., προκειμένου να κατονομάσει τις αιτίες οι οποίες οδήγησαν την επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers στην κατάρρευση της. Επί της συγκεκριμένης έκθεσης λοιπόν,

ως βασικότερα αίτια της κατάρρευσης της εν λόγω τράπεζας ήταν αφενός η λανθασμένη διαχείριση των δανείων από την ίδια, και αφετέρου οι απαιτήσεις των JPMorgan Chase & Co. και Citigroup Inc. για περισσότερες εγγυήσεις δανεισμού (TVXS, 2010).

Χαρακτηριστικά, ο συντάκτης της εν λόγω έκθεσης αναφέρει επ' αυτής ότι «*Η χειραγώγηση του ισολογισμού ήταν εσκεμμένη για να έχει παραπλανητική εμφάνιση και είχε σημαντική επίδραση στον δείκτη μόχλευσης της Lehman με αποτέλεσμα οι οικονομικές εκθέσεις να είναι παραπλανητικές*» (TVXS, 2010).

Στο υπόβαθρο της κατάρρευσης της Lehman Brothers επομένως, σημειώνονται αλληπάλληλα διαχειριστικά λάθη ενώ παράλληλα αναφέρεται ότι η συγκεκριμένη τράπεζα είχε προβεί στην αξιοποίηση παραπλανητικών λογιστικών τεχνασμάτων για λόγους κάλυψης της δυσμενούς εικόνας των οικονομικών της στοιχείων.

Πιο συγκεκριμένα, η Lehman Brothers είχε προβεί στην χρησιμοποίηση λογιστικών τεχνασμάτων για λόγους προσωρινής απόκρυψης από τις οικονομικές καταστάσεις της συνολικά 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων τα οποία προέρχονταν από προβληματικά περιουσιακά στοιχεία της (The Guardian, 2010).

Τόσο τα ανώτερα διοικητικά στελέχη της τράπεζας, καθώς επίσης και οι ελεγκτές της, αλλά και ο πρόεδρος του δικηγορικού γραφείου Jenner & Block, ο οποίος είχε προβεί στην υποβολή της αίτησης πτώχευσης στην συγκεκριμένη τράπεζα, ήταν γνώστες της εν γένει κατάστασης.

Επί της ανωτέρω περιγραφόμενης έκθεσης μάλιστα, γίνεται μνεία σε ένα λογιστικό τέχνασμα το οποίο καθίσταται γνωστό με τον όρο «Repo 105» και στην αξιοποίηση του οποίου είχε ήδη προβεί η Lehman, η οποία είχε αξιοποιήσει συμφωνίες επαναγοράς με απώτερο σκοπό την μείωση της μόχλευσης, η οποία αναφέρθηκε ανωτέρω, στον ισολογισμό της (The Guardian, 2010).

Η πρώτη φορά που η εν λόγω επενδυτική τράπεζα προχώρησε στην εφαρμογή της ανωτέρω αναφερόμενης λογιστικής τακτικής ήταν το έτος 2001, τη στιγμή κατά την οποία η ίδια είχε τεθεί υπό τον έλεγχο των αρμόδιων υπηρεσιών. Μάλιστα, ο Richard S. Fuld jr, δηλαδή ο πρώην διευθύνων σύμβουλος της Lehman Brothers, είχε προβεί κατά την διάρκεια εκείνης της χρονικής περιόδου, σε εντολή απόκρυψης των οικονομικών στοιχείων της τράπεζας (TVXS, 2010).

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του έτους 2008, η Lehman κατόπιν της ακολουθούμενης λογιστικής τεχνικής «Repo 105» πρόεβη σε μετατόπιση περιουσιακών

στοιχείων συνολικής αξίας 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων από τον ισολογισμό της (The Guardian, 2010).

Η Patricia Hynes, η οποία ήταν η δικηγόρος του Richard S. Fuld, δήλωσε ότι ο ίδιος δεν ήταν γνώστης της εν λόγω κατάστασης και της χρησιμοποίησης των ανωτέρω αναφερόμενων τεχνασμάτων (TVXS, 2010).

Ο εκπρόσωπος της ελεγκτικής εταιρείας Ernst & Young, ονόματι Charles Perkins, διευκρίνισε ότι κατά την διάρκεια του τελευταίου ελέγχου της επενδυτικής τράπεζας ο οποίος πραγματοποιήθηκε κατά την διάρκεια του έτους 2007, δεν εντόπισε παραπλανητικές λογιστικές κινήσεις (The Guardian, 2010).

Στο σημείο αυτό, τονίζονται τα ευρήματα της ανωτέρω περιγραφόμενης έκθεσης σύμφωνα με τα οποία η λεγόμενη «δημιουργική λογιστική», αποτελεί συχνή πρακτική στο πλαίσιο της Wall Street. Ωστόσο, η διαστρέβλωση των στοιχείων του ενεργητικού της επενδυτικής τράπεζας Lehman θεωρείται ως ιδιαίτερα επιθετική (The Guardian, 2010; TVXS, 2010).

Αναφορικά με τις συνέπειες του εν λόγω γεγονότος στον κλάδο της οικονομίας, αλλά και στον ευρύτερο κόσμο, αναφέρεται ότι στις 15 Σεπτεμβρίου του έτους 2008, η Lehman Brothers υπέβαλε αίτηση για πτώχευση. Με περιουσιακά στοιχεία 639 δισεκατομμυρίων δολαρίων και δάνεια ύψους 619 δισεκατομμυρίων δολαρίων, η κήρυξη πτώχευσης της Lehman κατέστη η μεγαλύτερη στην ιστορία, καθώς τα περιουσιακά της στοιχεία ξεπέρασαν σε μεγάλο βαθμό εκείνα των προηγούμενων πτωχεύσαντων γιγαντιαίων νομικών οντοτήτων όπως ήταν επί παραδείγματι η περίπτωση της WorldCom και της Enron. Η Lehman ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη αμερικανική τράπεζα επενδύσεων κατά τη στιγμή της κατάρρευσης της, με 25.000 εργαζόμενους παγκοσμίως (Lioudis, 2017).

Η κατάρρευση της Lehman την κατέστησε συν τοις άλλοις το μεγαλύτερο θύμα της πρόσφατης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης πηγή προέλευσης της οποίας ήταν η Αμερική. Πρόκειται για μια κρίση η οποία κατέστρεψε τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές εν έτει 2008. Η κατάρρευση της Lehman ήταν ένα σημαντικό γεγονός που ενθάρρυνε σημαντικά την κρίση του 2008 και συνέβαλε στη διάβρωση σχεδόν 10 τρισεκατομμυρίων δολαρίων στην αγορά κεφαλαίου από τις παγκόσμιες χρηματιστηριακές αγορές τον Οκτώβριο του 2008. Πρόκειται για την μεγαλύτερη μηνιαία πτώση που σημειώθηκε την εποχή εκείνη (Touchtidou, 2016).

Η κατάρρευση της Lehman Brothers έπληξε τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές για αρκετές εβδομάδες μετά την έλευση του εν λόγω γεγονότος, δεδομένου του μεγέθους

της εταιρείας και της κατάστασης της ως σημαντικού παίκτη στην κεφαλαιαγορά των Η.Π.Α. αλλά και στην διεθνή κεφαλαιαγορά.

Πολλοί αμφισβήτησαν την απόφαση της κυβέρνησης των ΗΠΑ να αφήσει την Lehman Brothers να αποτύχει, σε σύγκριση με την σιωπηρή υποστήριξη της για την Bear Stearns, η οποία εξαγοράστηκε από την JPMorgan Chase & Co (JPM) το Μάρτιο του 2008. Συν τοις άλλοις, η κατάρρευσή της Lehman Brothers χρησίμευσε και ως καταλύτης για την αγορά της Merrill Lynch από την Bank of America σε μια επείγουσα συμφωνία που ανακοινώθηκε επίσης στις 15 Σεπτεμβρίου του έτους κατάρρευσης της Lehman Brothers (Lioudis, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου είναι μια σημαντική λειτουργία μέσα σε έναν οργανισμό και μάλιστα, βάσει των όσων υποστηρίζει μία πληθώρα σύγχρονων ερευνητών, έχει αποδειχθεί ότι προσθέτει αξία και μειώνει τα εντοπιζόμενα σφάλματα αφενός από τους εξωτερικούς ελεγκτές και αφετέρου από το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται στα επιμέρους τμήματα από τα οποία απαρτίζεται μία επιχείρηση (Carey et al., 2006; Goodwin & Kent, 2004; Carcello et al., 2005).

Στόχος της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων, του ελέγχου και της διακυβέρνησης και θεωρείται σημαντικό εργαλείο διακυβέρνησης για την προστασία των εταιρειών από την εσωτερική εγκληματική συμπεριφορά, ήτοι τη εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης (Nestor, 2004).

Μάλιστα, οι Carey et al. (2006) υποστηρίζουν ότι όταν η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου διεξάγεται εξ ολοκλήρου από εξωτερικούς ελεγκτές, οι φορείς που διενεργούν τον έλεγχο έχουν λιγότερες ευκαιρίες να γνωρίσουν εκ των έσω τον ελεγχόμενο οργανισμό και, ως εκ τούτου, είναι λιγότερο πιθανό να ανιχνεύσουν εταιρικές απάτες, όπως είναι επί παραδείγματι η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων. Με αυτήν την άποψη ταυτίζεται και ο Nestor (2004).

Οι Petrasca & Tienub (2014), στο πλαίσιο της έρευνάς τους, δεν αποσκοπούν μόνο να περιγράψουν τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση πιθανών εταιρικών απατών, αλλά και να τονίσουν τη σημασία του για την αποτροπή της διάπραξης απάτης σε οποιαδήποτε οικονομική οντότητα. Επιπλέον, η ανάλυσή τους επισημαίνει ιδιαίτερα τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει ένας εσωτερικός έλεγχος στη διεύθυνση μιας οικονομικής οντότητας και των εταιρών της, καθώς και στην κοινωνία στο σύνολό της. Ξεκινώντας από το ότι οι ελεγκτές δεν τίθενται εναντίον της εκάστοτε ελεγχόμενης επιχείρησης, καταλήγουν στο ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί συνάρτηση της βοήθειας που προσφέρεται στην ηγεσία της εν λόγω οντότητας, προκειμένου να καταστεί ικανή να διαχειριστεί καλύτερα τις δραστηριότητές της. Μάλιστα, προβαίνει στην

έκδοση αποφάσεων σχετικών με όλες τις αποφάσεις της ηγεσίας, οι οποίες εξασφαλίζουν την κανονική και αποτελεσματική λειτουργία των δραστηριοτήτων της και στόχος του είναι να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία και να προνοήσει για τον περιορισμό και την αποτροπή της εμφάνισης κρουσμάτων εταιρικής απάτης.

Στην πράξη, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να περιλαμβάνει ένα ποικίλο σύνολο ευθυνών, όπως είναι επί παραδείγματι η υποστήριξη της διαχείρισης για την καθιέρωση ελεγκτικών μηχανισμών καταπολέμησης της απάτης και η διευκόλυνση της αξιολόγησης των κινδύνων απάτης και φήμης της εταιρείας. Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου είναι ιδιαίτερα σημαντική και στην υποστήριξη των υφιστάμενων στελεχών, που απασχολούνται σε θέσεις επικεντρωμένες στην έρευνα απάτης και καταβάλλουν προσπάθειες, πέραν της αποτροπής της εμφάνισης τέτοιου είδους πράξεων, για τη διόρθωση ελλείψεων και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών καταπολέμησης της απάτης και των διαδικασιών και εργαλείων εκτίμησης κινδύνων απάτης (Kabuye et al., 2017).

Ο εσωτερικός έλεγχος δεν μπορεί να αποτρέψει εντελώς την απάτη, αλλά μπορεί να προσαρμόσει τη μέθοδο και τις διαδικασίες που ακολουθούνται στο πλαίσιο της πραγματοποίησής του, ώστε να αυξήσει τις πιθανότητες του εντοπισμού και της ορθής και εύστοχης ερμηνείας των ενδείξεων μελλοντικής εμφάνισης εταιρικής απάτης (Donelson et al., 2017).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα ευρήματα της μελέτης των Chen et al. (2006). Οι ίδιοι, διαπίστωσαν ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί σημαντικό στοιχείο του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης. Ωστόσο, οι ίδιοι οι ερευνητές αναφέρουν ότι η έρευνα που σχετίζεται με τον εσωτερικό έλεγχο, ιδίως στις αναδυόμενες οικονομίες, είναι περιορισμένη. Χρησιμοποιούν, στην έρευνά τους, δεδομένα από τις απαντήσεις που παρέχονται από τα ανώτερα στελέχη εσωτερικού ελέγχου, για να παράσχουν εμπειρικά στοιχεία σχετικά με την έκταση της υποστήριξης της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου και τους καθοριστικούς παράγοντες αυτής της υποστήριξης σε αναδυόμενες χώρες και να συγκρίνουν τα δεδομένα αυτά, με εκείνα που προκύπτουν από αναπτυγμένες χώρες, όπως είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες. Οι ίδιοι διαπιστώνουν, ότι η στήριξη αυτή, συνδέεται αρνητικά με την πίεση που ασκείται στους εσωτερικούς ελεγκτές στο να καταστέλλουν ή να μεταβάλλουν τα ευρήματά τους και τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου τους. Εδώ, πρόκειται για μία μορφή απάτης, που προέρχεται από τους ίδιους τους επιχειρηματίες και θύτης αυτής είναι αφενός το μετοχικό κοινό και αφετέρου το δημόσιο. Επί της ουσίας, από την εν λόγω έρευνα, προκύπτει ότι στις

αναδύομενες οικονομίες, η άσκηση πίεσης μεταποίησης των οικονομικών στοιχείων που υπόκεινται σε δημοσιότητα είναι εντονότερη, εν συγκρίσει με την αντίστοιχη που ασκείται στις αναπτυγμένες οικονομίες.

Οι Bierstaker et al. (2006), στην μελέτη τους, ανέφεραν την υπόσταση πολυδιάστατων τρόπων αποφυγής και πρόληψης κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Οι συνηθέστεροι εξ αυτών είναι η υιοθέτηση αφενός λειτουργικών μέσων αποφυγής και αφετέρου λογισμικών μέτρων, υπό την έννοια της εγκατάστασης των κατάλληλων λογισμικών προγραμμάτων για το σκοπό αυτόν. Ορισμένοι εκ των λειτουργικών τρόπων είναι η υπόσταση εταιρικού κώδικα ηθικής και δεοντολογίας, έτσι ώστε όλοι οι εργαζόμενοι αλλά και τα διοικητικά στελέχη μίας εταιρείας να γνωρίζουν τις ηθικές αρχές που πρεσβεύει ο οργανισμός στον οποίο απασχολούνται, και να μην βασίζονται στις δικές τους προσωπικές αρχές οι οποίες δύνανται να διαφοροποιούνται από άτομο σε άτομο, η διενέργεια ελέγχων αναφοράς στο σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και ελέγχων επιχειρησιακής φύσεως, η εκπαίδευση και επιμόρφωση των υπαλλήλων ανάλογα με τη θέση εργασίας την οποία στελεχώνουν, ο έλεγχος της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, των τραπεζικών συναλλαγών και των αποθεμάτων, η μείωση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται τοις μετρητοίς, και τέλος, η πρόσληψη ενός υπευθύνου για ζητήματα τήρησης των κανόνων ηθικής και δεοντολογίας της εταιρείας, από τους υπαλλήλους της. Αναφορικά με την υιοθέτηση των κατάλληλων λογισμικών, οι Bierstaker et al. (2006), αναφέρουν ως συνηθέστερα, την ανάλυση των ηλεκτρονικών δεδομένων, την λήψη μέτρων προστασίας από ιούς, την υπόσταση κωδικών ασφαλείας και firewalls, και την κατοχή filtering software.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Απώτερος σκοπός της πρωτογενούς έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην πρόβλεψη και τη διαχείριση της εταιρικής απάτης, εν όψει των λαμβανόμενων μέτρων των επιχειρήσεων για την πρόβλεψη και την ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Για την κάλυψη του ανωτέρω ερευνητικού στόχου, προκύπτουν προς απάντηση τα κάτωθι ερευνητικά ερωτήματα.

4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα, που αναμένεται να καλυφτούν από την εν λόγω πρωτογενή ποσοτική έρευνα είναι τα εξής:

- 1/ Ποια είναι η υφιστάμενη και η προβλεπόμενη κατάσταση των επιχειρήσεων αναφορικά με τη εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης;
- 2/ Πόσο ικανοποιητικός είναι ο βαθμός υιοθέτησης λειτουργικών μέτρων και μέτρων υιοθέτησης λογισμικών, για την ανίχνευση και την αποτροπή εμφάνισης κρουσμάτων εταιρικής απάτης, στις επιχειρήσεις;
- 3/ Πόσο μεγάλη ευθύνη αποδίδουν οι επιχειρήσεις στους εσωτερικούς ελεγκτές σχετικά με τα κρούσματα εταιρικής απάτης;
- 4/ Πόσο και πώς επηρεάζεται η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην πρόβλεψη και ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, από τον βαθμό υιοθέτησης λειτουργικών μέτρων από τις επιχειρήσεις;
- 5/ Υφίσταται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ευθύνης των εσωτερικών ελεγκτών και της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, με τα δημογραφικά στοιχεία του ερευνητικού δείγματος και των επιχειρήσεων;

6/ Υφίσταται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ευθύνης των εσωτερικών ελεγκτών και της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης;

4.3 ΣΤΑΔΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η διαδικασία της διεξαγωγής του ερευνητικού σκέλους της παρούσας διπλωματικής εργασίας διενεργήθηκε κατόπιν ακολούθησης των κατωτέρω παρατιθέμενων βημάτων:

1. Προσδιορισμός ερωτημάτων στα οποία επιδιώκεται απάντηση μέσω της διεξαχθείσας έρευνας
2. Καθορισμός δείγματος
3. Σύνταξη του ερωτηματολογίου
4. Εφαρμογή πιλοτικού τεστ του ερωτηματολογίου
5. Διανομή του τελικού ερωτηματολογίου προς συμπλήρωση στους συμμετέχοντες
6. Καταχώρηση δεδομένων στο SPSS (v23)
7. Έλεγχος αξιοπιστίας ερωτηματολογίου
8. Ανάλυση δεδομένων
9. Ερμηνεία αποτελεσμάτων ανάλυσης

4.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

Το ερευνητικό δείγμα της πρωτογενούς έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας απαρτίζεται από συνολικά 81 στελέχη ελληνικών επιχειρήσεων. Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι δεν ελήφθη υπόψιν ο κλάδος επί του οποίου δραστηριοποιούνται οι εν λόγω επιχειρήσεις, ούτε το αν τα στελέχη αυτά απασχολούνται αμιγώς στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων. Για τη συλλογή του δείγματος, ακολουθήθηκε η μέθοδος της τυχαίας δειγματοληψίας, κατά την οποία όλοι οι υποψήφιοι έχουν ίσες πιθανότητες να επιλεγθούν για να συμμετέχουν στην εν λόγω έρευνα και να αποτελέσουν μέρος του ερευνητικού δείγματος αυτής. Επίσης, κατά τη διανομή του ερωτηματολογίου,

οι παραλήπτες παροτρύνονταν κατόπιν της συμπλήρωσης αυτού, να το προωθήσουν σε συναδέλφους τους. Έτσι, εφαρμόζοντας την τεχνική της «χιονοστιβάδας» συγκεντρώσαμε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ερευνητικό δείγμα.

4.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Το ερευνητικό εργαλείο της πρωτογενούς έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι αυστηρώς δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε από την ίδια την ερευνήτρια και απαρτίζεται από συνολικά 36 ερωτήσεις κλειστού τύπου, η πλειοψηφία των οποίων απαρτίζεται από ερωτήσεις της κλίμακας Likert, εξαιρουμένων των ερωτημάτων του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου, που αφορά τη συλλογή δημογραφικών κα λοιπών προσωπικών πληροφοριακών στοιχείων του ερευνητικού δείγματος.

Οι Pinto et al. (2017), στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διενεργήσουν μία διερευνητική μελέτη, η οποία βασίζεται στην ανεύρεση των προσδιοριστικών γνωστικών παραγόντων που συνδέονται με τη βιομηχανία λογισμικού, προέβησαν στη χρησιμοποίηση ενός πλήρως δομημένου ερωτηματολογίου. Το ίδιο έκανε και η Yoshida (2016), στο πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας που ακολούθησε με σκοπό να προσδιορίσει τις δημοφιλέστερες μεθόδους που αξιοποιούνται στον τομέα της υγείας για το χρονικό διάστημα 2001-2014. Ομοίως οι Ficko et al. (2017) χρησιμοποίησαν πλήρως δομημένο ερωτηματολόγιο, ως ερευνητικό εργαλείο της έρευνάς τους, η οποία αφορούσε το ζήτημα της ιδιωτικοποίησης δασικών περιοχών. Έτσι, αποφασίσαμε, ερευνητικό εργαλείο της παρούσας ποσοτικής έρευνας, να αποτελέσει το δομημένο ερωτηματολόγιο.

Το ερευνητικό εργαλείο της εν λόγω πρωτογενούς έρευνας είναι το κάτωθι:

4.6 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Για τη διεξαγωγή του pilot testing, το ερωτηματολόγιο εστάλη σε συνολικά 10 άτομα τα οποία εργάζονται στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου των ανωτέρω παρατιθέμενων εταιρειών. Οι εν λόγω συμμετέχοντες, αντιστοιχούν στο 12,3% του εν γένει δείγματος της διερεύνησής μας.

Οι συμμετέχοντες στην πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου, κατέστησαν ενήμεροι, από τον ερευνητή ότι πρόκειται για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία του πιλοτικού τεστ. Ο ερευνητής, τους ζήτησε, αφού πρωτίστως το συμπληρώσουν, να στείλουν τα σχόλιά τους, αν φυσικά υπάρχουν, σχετικά με την ποιότητα του ερωτηματολογίου. Μάλιστα, ενημερώθηκαν ότι η τελική μορφή του ερωτηματολογίου θα διαμορφωθεί κατόπιν των σχολίων τους.

Μέσα σε επτά (7) εργάσιμες ημέρες, από την ημερομηνία αποστολής του ερωτηματολογίου, είχαμε λάβει τις απαντήσεις και των 10 συμμετεχόντων στο πιλοτικό τεστ, αλλά και τις παρατηρήσεις τους. Ο ερευνητής, προέβη στις απαιτούμενες διορθωτικές κινήσεις, έχοντας ως βάση τα σχόλια των συμμετεχόντων στο πιλοτικό τεστ. Εν τέλει, το ερωτηματολόγιο έλαβε την τελική του μορφή και ήταν έτοιμο για αποστολή στο συνολικό ερευνητικό μας δείγμα.

Κατόπιν τούτου, πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, διενεργήθηκε, μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS ο έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach Alpha. Το Cronbach Alpha είναι ένα μέτρο, που χρησιμοποιείται για να εκτιμηθεί η αξιοπιστία ή η εσωτερική συνοχή ενός συνόλου αντικειμένων κλίμακας ή δοκιμής. Με άλλα λόγια, η αξιοπιστία οποιασδήποτε δεδομένης μέτρησης, αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο η εν λόγω μέτρηση, είναι σε θέση να μετρά σε σταθερή βάση μία κατάσταση ή μία δεδομένη συνθήκη. Το Cronbach Alpha, είναι ένας τρόπος μέτρησης της ισχύος αυτής της συνέπειας.

Ο προκύπτων συντελεστής αξιοπιστίας α κυμαίνεται από 0 έως 1, για την παροχή αυτής της συνολικής αξιολόγησης της αξιοπιστίας ενός μέτρου, και στην προκειμένη περίπτωση, ενός ερωτηματολογίου. Αν όλα τα στοιχεία της κλίμακας, είναι εντελώς ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, δηλαδή δε συσχετίζονται ή δεν μοιράζονται καμία συνδιακύμανση, τότε $\alpha = 0$. Αν, όμως, όλα τα στοιχεία έχουν υψηλή συνδιακύμανση, τότε $\alpha=1$, δεδομένου ότι ο αριθμός των αντικειμένων στην κλίμακα πλησιάζει το άπειρο. Με άλλα λόγια, όσο υψηλότερος είναι ο συντελεστής α , τόσο περισσότερα αντικείμενα

ου ερωτηματολογίου εμφανίζουν συνδιακύμανση και πιθανώς μετρούν την ίδια υποκείμενη έννοια.

Αν και τα πρότυπα για το τι συνιστά έναν «καλό» συντελεστή α , είναι εντελώς αυθαίρετα και εξαρτώνται από τις θεωρητικές γνώσεις του εκάστοτε ερευνητή, αναφορικά με την εν λόγω κλίμακα, ωστόσο, πολλοί ερευνητές συνιστούν έναν ελάχιστο συντελεστή α , ο οποίος κυμαίνεται μεταξύ 0,65 και 0,8, ή και υψηλότερο σε πολλές περιπτώσεις. Οι συντελεστές α , που είναι μικρότεροι του 0,5 είναι συνήθως μη αποδεκτοί, ειδικά για κλίμακες που θεωρούνται ως μονοδιάστατες (Bonett & Wright, 2015).

Στην περίπτωση του ερωτηματολογίου, της παρούσας διπλωματικής εργασίας, τα αποτελέσματα παρατίθενται ως κάτωθι:

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Cronbach's Alpha	N of Items
,943	29

Πίνακας 1

Στο σημείο αυτό, διαφαίνεται ότι το ερωτηματολόγιό μας διακατέχεται από άριστο δείκτη αξιοπιστίας καθώς εκ των αποτελεσμάτων του πίνακα 1 προκύπτει ότι ο συντελεστής Cronbach Alpha κυμαίνεται στο 0,943.

4.7 ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ – ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε διαδικτυακά, μέσω e-mail στο οποίο είχε συμπεριληφθεί το ειδικό link, το οποίο δημιουργήθηκε από το Google Forms και το οποίο έδινε τη δυνατότητα απευθείας πρόσβασης του ερευνητικού δείγματος στο ερωτηματολόγιο.

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν διαδικτυακά το ερωτηματολόγιο, ενώ η ενημέρωση του ερευνητή για τα αποτελέσματα αλλά και για τον αριθμό των εκάστοτε απαντημένων ερωτηματολογίων, γινόταν αυτόματα μέσω του Google Forms.

Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι για λόγους μη παρέκκλισης από τον κώδικα ερευνητικής δεοντολογίας, κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες, δεν τους ζητούνταν από πλευράς της ερευνήτριας προσωπικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένου του ονοματεπωνύμου τους.

Απώτερος σκοπός του ερευνητή, ήταν η συλλογή τουλάχιστον 80 ολοκληρωμένων ερωτηματολογίων. Κατόπιν της συλλογής του εν λόγω επιθυμητού αριθμού ερωτηματολογίων, ήτοι 81 ερωτηματολόγια, ο ερευνητής διέκοψε την περαιτέρω διανομή των ερωτηματολογίων.

Αφού ελέγχθηκε η ορθότητα των ήδη συλλεγόμενων ερωτηματολογίων, κατόπιν ακολούθησε η μεταφορά των απαντήσεων των συμμετεχόντων στο στατιστικό πακέτο SPSS (Έκδοση 23).

Εν συνεχεία, ακολούθησε η ανάλυση και μελέτη αυτών η οποία επίσης διενεργήθηκε μέσω του εν λόγω στατιστικού λογισμικού προγράμματος.

4.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης πρωτογενούς διερεύνησης, διατηρήθηκε απόλυτα, το πλαίσιο των ευρέως αποδεκτών αρχών ηθικής. Πιο συγκεκριμένα, οι εν λόγω αρχές εντοπίζονται επί της αυτονομίας, της δικαιοσύνης και της μη πρόκλησης βλάβης στο ερευνητικό δείγμα.

Συνεπώς, κατά την διάρκεια της πραγματοποίησης της έρευνάς μας και κατόπιν της ολοκλήρωσης και παρουσίασης των αποτελεσμάτων αυτής, είμασταν ιδιαίτερος προσεκτικοί για να μην θιγούν ακούσια και εκούσια, τα δικαιώματα, η αξιοπρέπεια και οιοδήποτε σχετικό με την ηθική και γενικότερη ασφάλεια του ερευνητικού δείγματος.

Για λόγους διασφάλισης του ερευνητικού μας δείγματος για την τήρηση των αρχών της ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας, λάβαμε απόλυτη γνώση των ισχυουσών νομοθετικών διατάξεων και κανονισμών, άμεσα συνυφασμένων με ζητήματα διεξαγωγής

ερευνών. Παράλληλα, ο ερευνητής δηλώνει μη αποποίηση προσωπικής ευθύνης, για οιαδήποτε ενέργεια στην οποία έχει η ίδια προβεί και που ενδεχομένως μέσω αυτής θιγούν ζητήματα βιοηθικής και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος, προτού προβούμε σε κάποια ενέργεια λάβαμε την συγκατάθεση των συμμετεχόντων αναφορικά με το ζήτημα της εθελοντικής συμμετοχής τους στην εν λόγω διεξαγόμενη έρευνα. Συν τοις άλλοις, τους είχαμε καταστήσει ενήμερους για τους σκοπούς διεξαγωγής αυτής αλλά και για τον προορισμό των κωδικοποιημένων και αναλυμένων μέσω του στατιστικού λογισμικού SPSS (v23), αποτελεσμάτων.

Τέλος, τους διαβεβαίωσαμε για την διατήρηση της απόλυτης ανωνυμίας τους, αλλά και για την ισότιμη και ταυτισμένη με τις επικρατούσες αρχές επιστημονικής δεοντολογίας, επιλογής τους, ως μέρος του ερευνητικού μας δείγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο σημείο αυτό, στους πίνακες 2-8 και στα αντίστοιχα διαγράμματα 1-7, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του πρώτου σκέλους ερωτημάτων του ερευνητικού μας εργαλείου, που έγκειται στη συλλογή δημογραφικών και λοιπών πληροφοριακών στοιχείων για το ερευνητικό μας δείγμα.

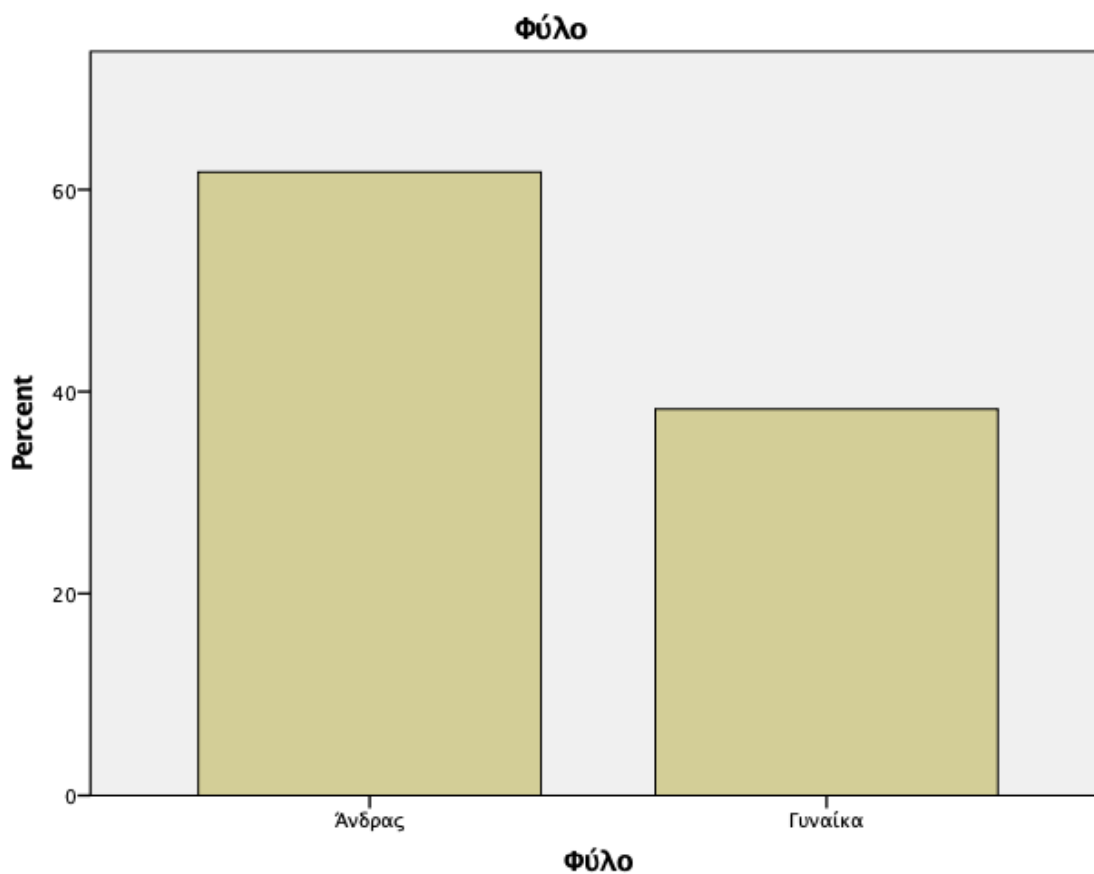
Στο σημείο αυτό, για λόγους αποφυγής παρερμηνειών, αλλά και για λόγους διευκόλυνσης ανάγνωσης των αποτελεσμάτων που ακολουθούν, διευκρινίζεται ότι στους πίνακες 2-8, στην πρώτη στήλη παρατίθεται η περιγραφή των αντίστοιχων απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στην στήλη «Frequency» παρατίθενται οι συχνότητες των συμμετεχόντων ανά αντίστοιχη απάντηση, δηλαδή ο αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσε την κάθε απάντηση. Οι στήλες «Percent» και «Valid Percent» αποτυπώνουν την έκφραση των συχνοτήτων σε ποσοστά επί του συνολικού δείγματος, ανά αντίστοιχη απάντηση και τέλος, η στήλη «Cumulative Percent» αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσοστού της ίδιας γραμμής με το ποσοστό που απεικονίζεται στην αμέσως προηγούμενη.

Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	50	61,7	61,7	61,7
	Γυναίκα	31	38,3	38,3	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 2

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία του ερευνητικού μας δείγματος αποτελείται από άνδρες, με ποσοστό 61,7%. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

Διάγραμμα 1

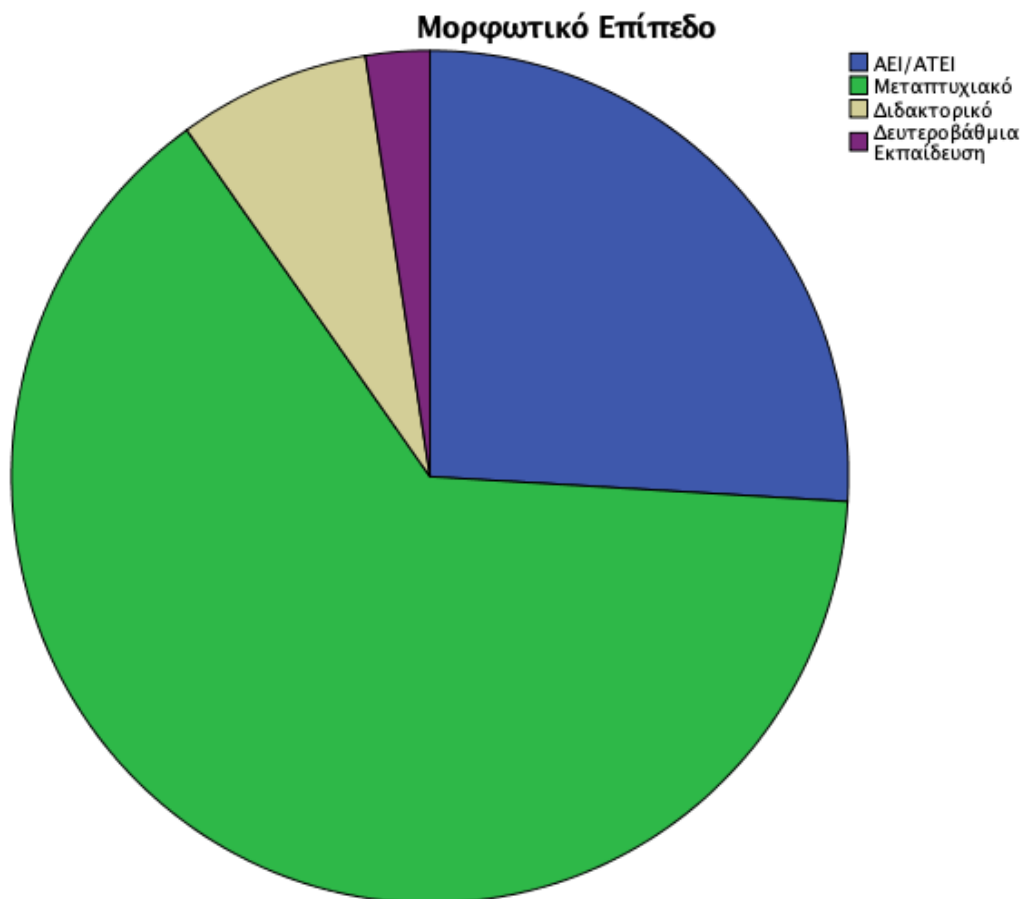
Μορφωτικό Επίπεδο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΑΕΙ/ΑΤΕΙ	21	25,9	25,9	25,9
Μεταπτυχιακό	52	64,2	64,2	90,1
Διδακτορικό	6	7,4	7,4	97,5

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	2	2,5	2,5	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 3

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ισούται με 64,2% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

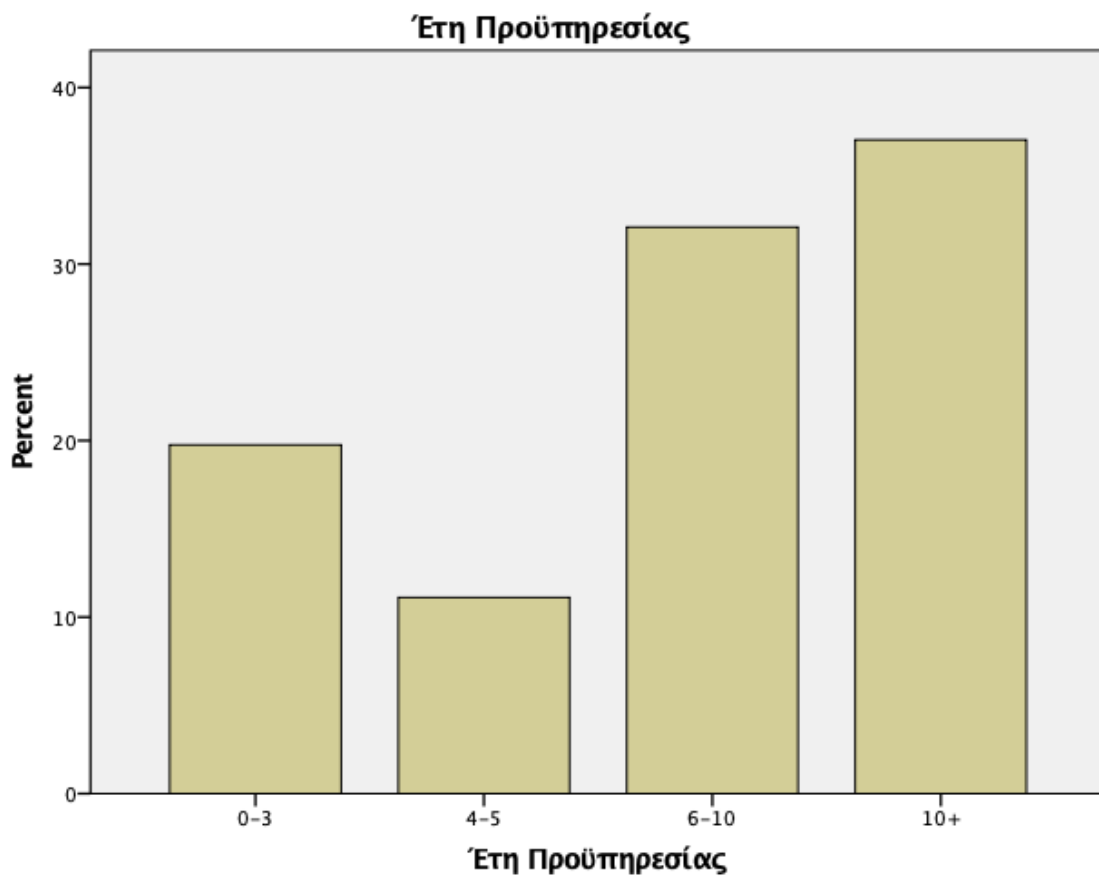
Διάγραμμα 2

Έτη Προϋπηρεσίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-3	16	19,8	19,8	19,8
	4-5	9	11,1	11,1	30,9
	6-10	26	32,1	32,1	63,0
	10+	30	37,0	37,0	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 4

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ισούται με 37% του δείγματος έχει προϋπηρεσία πάνω από 10 έτη, ενώ το 69,1% του ερευνητικού μας δείγματος έχει προϋπηρεσία άνω των έξι ετών. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

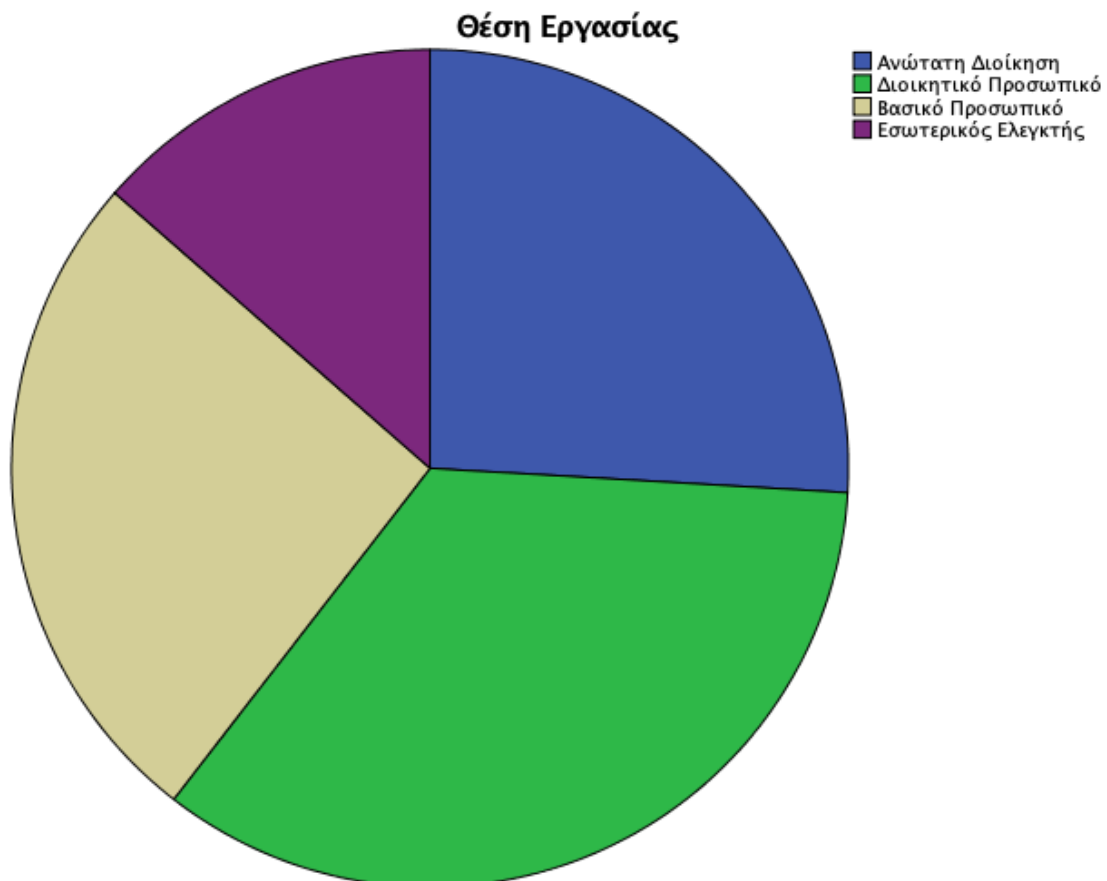
Διάγραμμα 3

Θέση Εργασίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανώτατη Διοίκηση	21	25,9	25,9	25,9
Διοικητικό Προσωπικό	28	34,6	34,6	60,5
Βασικό Προσωπικό	21	25,9	25,9	86,4
Εσωτερικός Ελεγκτής	11	13,6	13,6	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 5

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ισούται με 34,6% του δείγματος προέρχεται από θέση διοικητικού προσωπικού. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

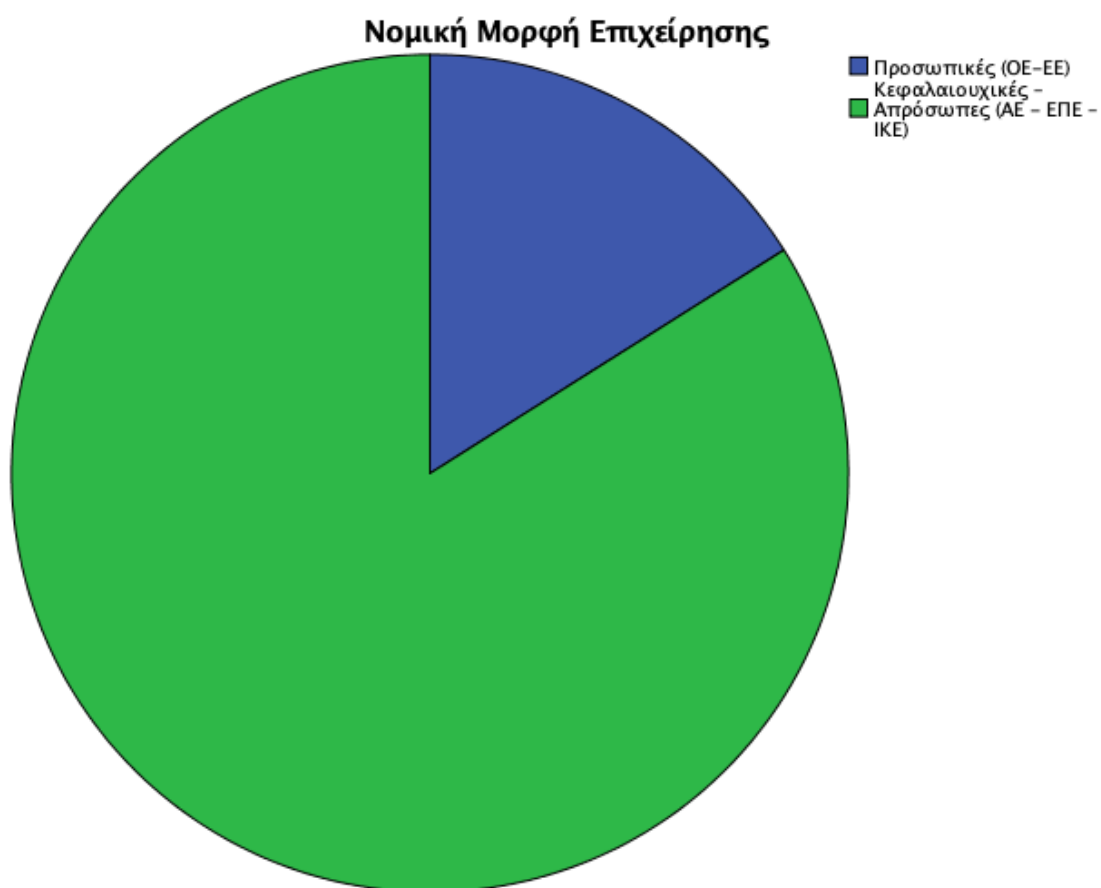
Διάγραμμα 4

Νομική Μορφή Επιχείρησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Προσωπικές (ΟΕ-ΕΕ)	13	16,0	16,0	16,0
Κεφαλαιουχικές – Απρόσωπες (ΑΕ - ΕΠΕ – ΙΚΕ)	68	84,0	84,0	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 6

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία του 84% των εταιρειών είναι Κεφαλαιουχικές – Απρόσωπες (ΑΕ - ΕΠΕ – ΙΚΕ) . Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

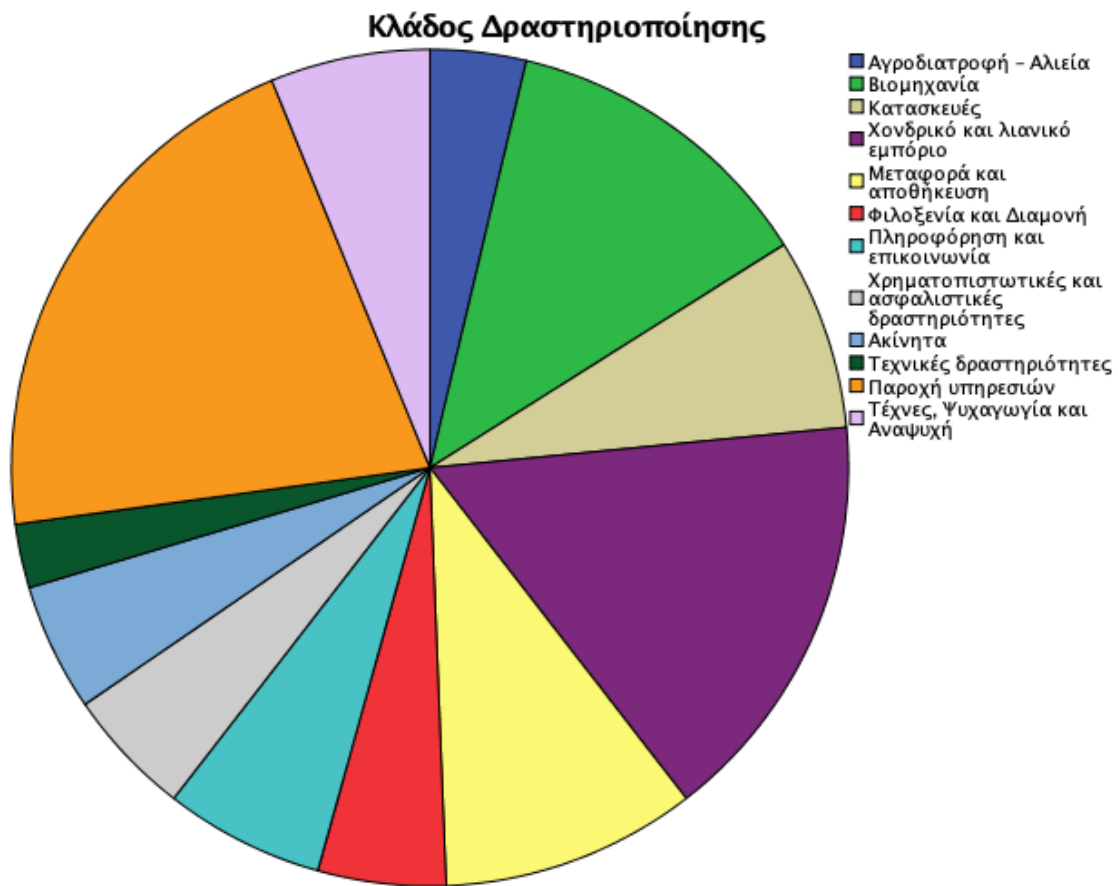
Διάγραμμα 5

Κλάδος Δραστηριοποίησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Αγροδιατροφή – Αλιεία	3	3,7	3,7	3,7
Βιομηχανία	10	12,3	12,3	16,0
Κατασκευές	6	7,4	7,4	23,5
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	13	16,0	16,0	39,5
Μεταφορά και αποθήκευση	8	9,9	9,9	49,4
Φιλοξενία και Διαμονή	4	4,9	4,9	54,3
Πληροφόρηση και επικοινωνία	5	6,2	6,2	60,5
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	4	4,9	4,9	65,4
Ακίνητα	4	4,9	4,9	70,4
Τεχνικές δραστηριότητες	2	2,5	2,5	72,8
Παροχή υπηρεσιών	17	21,0	21,0	93,8
Τέχνες, Ψυχαγωγία και Αναψυχή	5	6,2	6,2	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 7

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ισούται με 21% του δείγματος δραστηριοποιείται στον κλάδο της Παροχής Υπηρεσιών, ενώ ακολουθεί το Χονδρικό και λιανικό εμπόριο με 16%. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

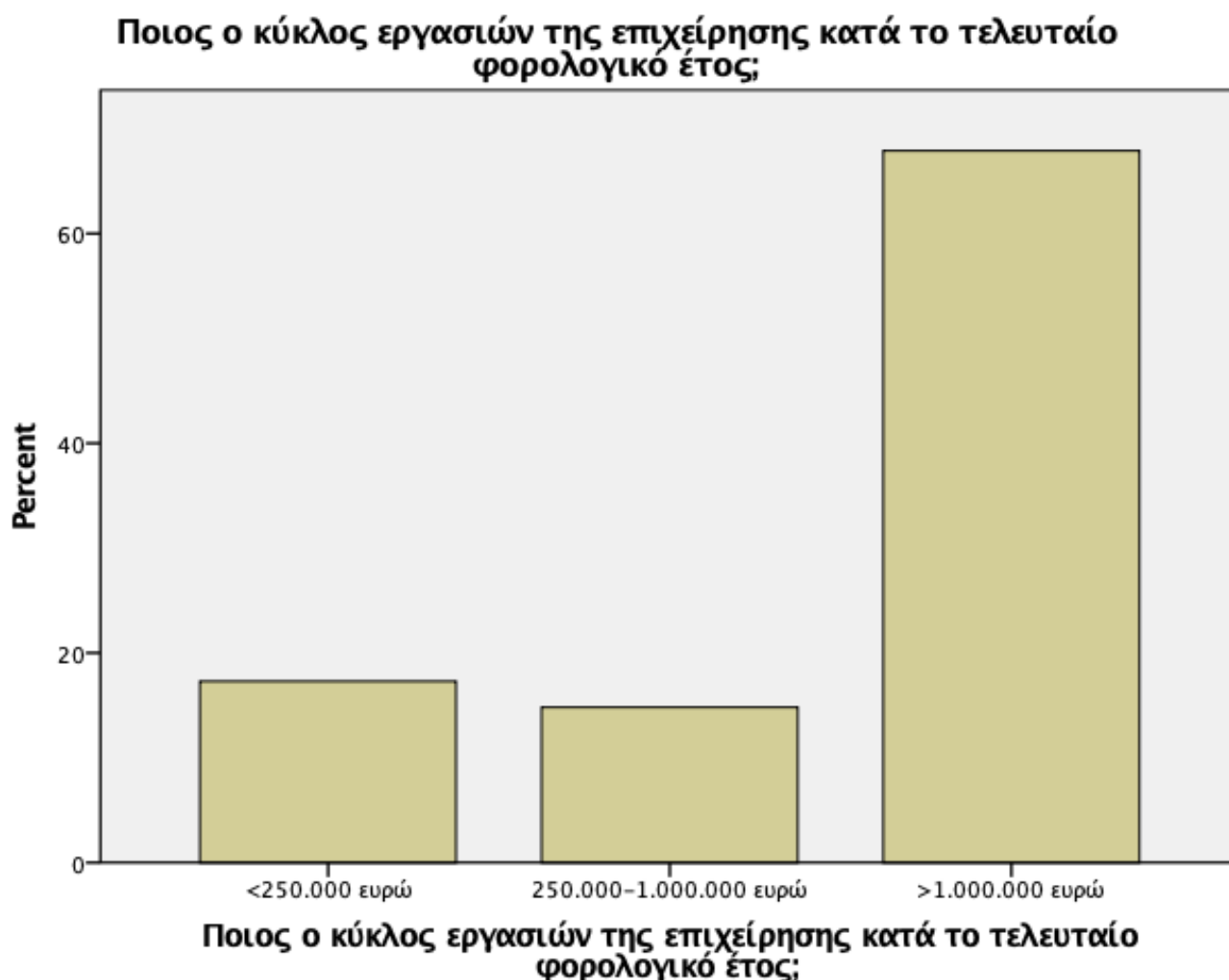

Ποιος ο κύκλος εργασιών της επιχείρησης κατά το τελευταίο φορολογικό έτος;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid <250.000 ευρώ	14	17,3	17,3	17,3
250.000-1.000.000 ευρώ	12	14,8	14,8	32,1
>1.000.000 ευρώ	55	67,9	67,9	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 8

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ισούται με 67,9% του δείγματος εμφανίζει κύκλο εργασιών μεγαλύτερο του ενός εκατομμυρίου ευρώ. Ακολουθεί διάγραμμα για τη σχηματική απεικόνιση.

Διάγραμμα 7

Από τα ανωτέρω παρατιθέμενα αποτελέσματα, διαφαίνεται ότι το ερευνητικό μας δείγμα χαρακτηρίζεται από μία πολυμορφία, η οποία κρίνεται θετική για την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων μας. Αρχικά, η πλειοψηφία (61,7%) απαρτίζεται από άνδρες και το υπόλοιπο 38,3% από γυναίκες, ενώ το 64,2% του ερευνητικού μας δείγματος δήλωσαν κάτοχοι μεταπτυχιακού και αμέσως μετά ακολούθησε ένα ποσοστό της τάξεως του 25,9% των αποφοίτων ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ. Επομένως, η συντριπτική πλειοψηφία του ερευνητικού μας δείγματος, απαρτίζεται από άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Αναφορικά με τα έτη προϋπηρεσίας, το 69,1% του ερευνητικού δείγματος δήλωσε πως

έχει προϋπηρεσία άνω των έξι ετών, η οποία κρίνεται ικανοποιητική για να καταλήξουμε στο ότι η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων διαθέτει επαρκή επαγγελματική εμπειρία. Το 34,6% του ερευνητικού δείγματος, δήλωσε πως προέρχεται από το διοικητικό προσωπικό της εταιρείας, το 25,9% δήλωσε πως προέρχεται από την ανώτατη διοίκηση και από το βασικό προσωπικό αυτής και τέλος, το υπόλοιπο 13,6% εργάζεται ως εσωτερικός ελεγκτής της. Η συντριπτική πλειοψηφία του 84% των εταιριών είναι κεφαλαιουχικές εταιρείας και μόνο το 16% είναι προσωπικές. Η πλειοψηφία του 21% των εταιριών δραστηριοποιείται στον κλάδο παροχής υπηρεσιών, το 16% στον κλάδο χονδρικών και λιανικών πωλήσεων, το 12,3% στον βιομηχανικό κλάδο υπόλοιπες επιμερίζονται στους κλάδους της αγροδιατροφής και αλιείας, των κατασκευών, της μεταφοράς και αποθήκευσης, της φιλοξενίας και διαμονής, της πληροφόρησης και επικοινωνίας, των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, των ακινήτων, των τεχνικών δραστηριοτήτων και των τεχνών. Τέλος, η πλειοψηφία του 67,9% των επιχειρήσεων, εμφανίζει κύκλο εργασιών μεγαλύτερο του ενός εκατομμυρίου ευρώ.

5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο σημείο αυτό, στους πίνακες 9-10, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του δευτέρου σκέλους ερωτημάτων του ερευνητικού μας εργαλείου, που έγκειται στη συλλογή πληροφοριών για την εμφάνιση κρουσμάτων απάτης στις εταιρείες του ερευνητικού δείγματος της παρούσας.

Ομοίως, στην πρώτη στήλη παρατίθεται η περιγραφή των αντίστοιχων απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στην στήλη «Frequency» παρατίθενται οι συχνότητες των συμμετεχόντων ανά αντίστοιχη απάντηση, δηλαδή ο αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσε την κάθε απάντηση. Οι στήλες «Percent» και «Valid Percent» αποτυπώνουν την έκφραση των συχνοτήτων σε ποσοστά επί του συνολικού δείγματος, ανά αντίστοιχη απάντηση και τέλος, η στήλη «Cumulative Percent» αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσοστού της ίδιας γραμμής με το ποσοστό που απεικονίζεται στην αμέσως προηγούμενη.

Η επιχείρησή σας έχει πέσει θύμα απάτης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	21	25,9	25,9	25,9
	2,00	37	45,7	45,7	71,6
	3,00	17	21,0	21,0	92,6
	4,00	6	7,4	7,4	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 9

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 9 διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις του ερευνητικού μας δείγματος, έχουν πέσει θύμα απάτης σε μικρό βαθμό, με ποσοστό 45,7%.

Περιμένετε να αυξηθούν τα κρούσματα απάτης στην εταιρεία σας, στο άμεσο μέλλον;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	17	21,0	21,0	21,0
	2,00	39	48,1	48,1	69,1
	3,00	20	24,7	24,7	93,8
	4,00	3	3,7	3,7	97,5
	5,00	2	2,5	2,5	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 10

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 10 διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις του ερευνητικού μας δείγματος αναμένουν αύξηση των κρουσμάτων απάτης στο μέλλον σε μικρό βαθμό, με ποσοστό 48,1%.

Στο σημείο αυτό, παρατίθεται ο πίνακας 11, ο οποίος παρουσιάζει τις μέσες απαντήσεις (Mean) των συμμετεχόντων στα ερωτήματα του δεύτερου σκέλους του ερευνητικού εργαλείου, καθώς επίσης και την τυπική απόκλιση (Standard Deviation) των απαντήσεων, που δείχνει κατά πόσο αποκλίνουν ή συγκλίνουν οι δοθείσες απαντήσεις μεταξύ τους.

ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ Β ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η επιχείρησή σας έχει πέσει θύμα απάτης;	81	1,00	4,00	2,0988	,87471
Περιμένετε να αυξηθούν τα κρούσματα απάτης στην εταιρεία σας, στο άμεσο μέλλον;	81	1,00	5,00	2,1852	,89598
Valid N (listwise)	81				

Πίνακας 11

Στο σημείο αυτό, διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις του ερευνητικού μας δείγματος, έχουν πέσει θύμα απάτης σε μικρό βαθμό καθώς οι μέσες απαντήσεις κυμαίνονται σε επίπεδα της τάξεως του 2,09. Ομοίως, σε μικρό βαθμό, αναμένουν αύξηση των κρουσμάτων απάτης στο μέλλον (M=2,19, SD= 0,90). Έτσι καλύπτεται το ερευνητικό ερώτημα του «Ποια είναι η υφιστάμενη και η προβλεπόμενη κατάσταση των επιχειρήσεων αναφορικά με τη εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης».

5.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο σημείο αυτό, στους πίνακες 12-19, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του τρίτου σκέλους ερωτημάτων του ερευνητικού μας εργαλείου, που έγκειται στη συλλογή πληροφοριακών στοιχείων για το κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος δύναται να προβλέψει ή να μειώσει τα κρούσματα απάτης.

Ομοίως με ανωτέρω, στην πρώτη στήλη παρατίθεται η περιγραφή των αντίστοιχων απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στην στήλη «Frequency» παρατίθενται οι συχνότητες των συμμετεχόντων ανά αντίστοιχη απάντηση, δηλαδή ο αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσε την κάθε απάντηση. Οι στήλες «Percent» και «Valid Percent» αποτυπώνουν την έκφραση των συχνοτήτων σε ποσοστά επί του συνολικού δείγματος, ανά αντίστοιχη απάντηση και τέλος, η στήλη «Cumulative Percent» αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσοστού της ίδιας γραμμής με το ποσοστό που απεικονίζεται στην αμέσως προηγούμενη.

Πόσο σημαντικό ρόλο θεωρείτε ότι παίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην διαδικασία ανίχνευσης κρουσμάτων απάτης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	3,7	3,7	3,7
	3,00	13	16,0	16,0	19,8
	4,00	25	30,9	30,9	50,6
	5,00	40	49,4	49,4	100,0
Total		81	100,0	100,0	

Πίνακας 12

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 12 διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες του ερευνητικού μας δείγματος με ποσοστό 49,4%, θεωρούν πολύ μεγάλη τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων απάτης.

Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια αυξήθηκε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	10	12,3	12,3	12,3
	2,00	15	18,5	18,5	30,9
	3,00	28	34,6	34,6	65,4
	4,00	22	27,2	27,2	92,6
	5,00	6	7,4	7,4	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 13

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 13 διαπιστώνεται ότι τα επίπεδα της χρηματοδότησης της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών επί ζητημάτων ανίχνευσης και πρόβλεψης περιπτώσεων εταιρικής απάτης, αυξήθηκαν αρκετά με ποσοστό 34,6%.

Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια μειώθηκε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	60	74,1	74,1	74,1
	2,00	9	11,1	11,1	85,2
	3,00	10	12,3	12,3	97,5
	4,00	2	2,5	2,5	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 14

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 14 διαπιστώνεται ότι τα επίπεδα της χρηματοδότησης της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών επί ζητημάτων ανίχνευσης και πρόβλεψης περιπτώσεων εταιρικής απάτης, δεν μειώθηκαν καθόλου με ποσοστό 74,1%.

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες για τη βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την απάτη;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	5	6,2	6,2	6,2
	2,00	13	16,0	16,0	22,2
	3,00	24	29,6	29,6	51,9
	4,00	30	37,0	37,0	88,9
	5,00	9	11,1	11,1	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 15

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 15 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό διαδικασίες για τη βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την απάτη, με ποσοστό 37%.

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τον έλεγχο της απάτης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	5	6,2	6,2	6,2
	2,00	15	18,5	18,5	24,7
	3,00	20	24,7	24,7	49,4

4,00	33	40,7	40,7	90,1
5,00	8	9,9	9,9	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 16

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 16 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τον έλεγχο της απάτης, με ποσοστό 40,7%.

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την Πολιτική αναφοράς απάτης:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	6	7,4	7,4	7,4
2,00	22	27,2	27,2	34,6
3,00	38	46,9	46,9	81,5
4,00	11	13,6	13,6	95,1
5,00	4	4,9	4,9	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 17

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 17 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μέτριο βαθμό διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την Πολιτική αναφοράς απάτης, με ποσοστό 46,9 %.

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Ανασκόπηση ευπάθειας απάτης;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	7	8,6	8,6	8,6

2,00	15	18,5	18,5	27,2
3,00	41	50,6	50,6	77,8
4,00	12	14,8	14,8	92,6
5,00	6	7,4	7,4	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 18

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 18 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μέτριο βαθμό διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Ανασκόπηση ευπάθειας απάτης, με ποσοστό 50,6 %.

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Γραμμή βοήθειας για απάτη;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	15	18,5	18,5	18,5
	2,00	28	34,6	34,6	53,1
	3,00	25	30,9	30,9	84,0
	4,00	8	9,9	9,9	93,8
	5,00	5	6,2	6,2	100,0
Total		81	100,0	100,0	

Πίνακας 19

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 19 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μικρό βαθμό διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Γραμμή βοήθειας για απάτη, με ποσοστό 34,6 %.

Στο σημείο αυτό, παρατίθεται ο πίνακας 20, ο οποίος παρουσιάζει τις μέσες απαντήσεις (Mean) των συμμετεχόντων στα ερωτήματα του τρίτου σκέλους του ερευνητικού εργαλείου, καθώς επίσης και την τυπική απόκλιση (Standard Deviation) των απαντήσεων, που δείχνει κατά πόσο αποκλίνουν ή συγκλίνουν οι δοθείσες απαντήσεις μεταξύ τους. Ο εν λόγω πίνακας, κρίνεται υποβοηθητικός στην συγκριτική ανάλυση των

δεδομένων του με τα δεδομένα που παρατίθενται στους πίνακες 12-19, για λόγους εξαγωγής πληρέστερων συμπερασμάτων.

ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ Γ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Πόσο σημαντικό ρόλο θεωρείτε ότι παίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην διαδικασία ανίχνευσης κρουσμάτων απάτης;	81	1,00	5,00	4,2222	,97468
Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια αυξήθηκε;	81	1,00	5,00	2,9877	1,12354
Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια μειώθηκε;	81	1,00	4,00	1,4321	,80527

Χρησιμοποιείτε διαδικασίες για τη βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την απάτη;	81	1,00	5,00	3,3086	1,06820
Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τον έλεγχο της απάτης;	81	1,00	5,00	3,2963	1,07755
Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την Πολιτική αναφοράς απάτης;	81	1,00	5,00	2,8148	,93690
Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Ανασκόπηση ευπάθειας απάτης;	81	1,00	5,00	2,9383	,99179
Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Γραμμή βοήθειας για απάτη;	81	1,00	5,00	2,5062	1,09685
Valid N (listwise)	81				

Πίνακας 20

Εκ των ανωτέρω αποτελεσμάτων, διαφαίνεται μία μέση αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και πρόβλεψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης, ενώ τα επίπεδα της χρηματοδότησης της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών επί ζητημάτων ανίχνευσης και πρόβλεψης περιπτώσεων εταιρικής απάτης, έμειναν σταθερά, με μία πιθανότητα μικρής αύξησής τους. Οι συμμετέχοντες επίσης, θεωρούν πολύ μεγάλη τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση τέτοιου είδους κρουσμάτων με τις μέσες απαντήσεις τους να κυμαίνονται στο 4,22.

5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο σημείο αυτό, στους πίνακες 21-19, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του τετάρτου σκέλους ερωτημάτων του ερευνητικού μας εργαλείου, που έγκειται στη συλλογή πληροφοριακών στοιχείων για τη λήψη μέτρων ενάντια στην εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Ομοίως με ανωτέρω, στην πρώτη στήλη παρατίθεται η περιγραφή των αντίστοιχων απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στην στήλη «Frequency» παρατίθενται οι συχνότητες των συμμετεχόντων ανά αντίστοιχη απάντηση, δηλαδή ο αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσε την κάθε απάντηση. Οι στήλες «Percent» και «Valid Percent» αποτυπώνουν την έκφραση των συχνοτήτων σε ποσοστά επί του συνολικού δείγματος, ανά αντίστοιχη απάντηση και τέλος, η στήλη «Cumulative Percent» αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσοστού της ίδιας γραμμής με το ποσοστό που απεικονίζεται στην αμέσως προηγούμενη.

Στο σημείο αυτό, διευκρινίζεται ότι οι πίνακες 21-29 απεικονίζουν τη λήψη λειτουργικών μέτρων κατά των κρουσμάτων εταιρικής απάτης, ενώ οι πίνακες 30-34 εμφανίζουν τα μέτρα που έχουν ληφθεί από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, ως προς την ενσωμάτωση εξειδικευμένων λογισμικών για την ανίχνευση ή την αποτροπή κρουσμάτων εταιρικής απάτης.

Εταιρικός κώδικας δεοντολογίας / πολιτική δεοντολογίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	1	1,2	1,2	1,2
	2,00	16	19,8	19,8	21,0
	3,00	16	19,8	19,8	40,7
	4,00	29	35,8	35,8	76,5
	5,00	19	23,5	23,5	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 21

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 21 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό τον εταιρικό κώδικα δεοντολογίας / πολιτική δεοντολογίας ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 35,8 %.

Έλεγχοι αναφοράς στους υπαλλήλους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	3,7	3,7	3,7
	2,00	10	12,3	12,3	16,0
	3,00	21	25,9	25,9	42,0
	4,00	36	44,4	44,4	86,4
	5,00	11	13,6	13,6	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 22

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 22 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό ελέγχους αναφοράς στους υπαλλήλους ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 44,4 %.

Επιχειρησιακοί έλεγχοι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	2	2,5	2,5	2,5
	2,00	12	14,8	14,8	17,3
	3,00	13	16,0	16,0	33,3
	4,00	25	30,9	30,9	64,2
	5,00	29	35,8	35,8	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 23

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 23 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό επιχειρησιακούς ελέγχους ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 35,8 %.

Εκπαίδευση εργαζομένων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	2	2,5	2,5	2,5
	2,00	12	14,8	14,8	17,3
	3,00	24	29,6	29,6	46,9
	4,00	29	35,8	35,8	82,7
	5,00	14	17,3	17,3	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 24

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 24 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό την εκπαίδευση εργαζομένων ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 35,8 %.

Επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	8	9,9	9,9	9,9

2,00	12	14,8	14,8	24,7
3,00	23	28,4	28,4	53,1
4,00	23	28,4	28,4	81,5
5,00	15	18,5	18,5	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 25

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 25 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μέτριο βαθμό την επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 28,4 %.

Μείωση συναλλαγών με μετρητά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	4	4,9	4,9	4,9
	2,00	9	11,1	11,1	16,0
	3,00	12	14,8	14,8	30,9
	4,00	26	32,1	32,1	63,0
	5,00	30	37,0	37,0	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 26

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 26 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό την μείωση συναλλαγών με μετρητά ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 37%.

Έλεγχοι αποθεμάτων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	2	2,5	2,5	2,5
	2,00	7	8,6	8,6	11,1
	3,00	16	19,8	19,8	30,9
	4,00	29	35,8	35,8	66,7

5,00	27	33,3	33,3	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 27

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 27 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό τον έλεγχο αποθεμάτων ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 35,8%.

Έλεγχοι τραπεζικών συναλλαγών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	1	1,2	1,2	1,2
	2,00	3	3,7	3,7	4,9
	3,00	9	11,1	11,1	16,0
	4,00	20	24,7	24,7	40,7
	5,00	48	59,3	59,3	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 28

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 28 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό τον έλεγχο τραπεζικών συναλλαγών ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 59,3%.

Άνοιγμα θέσης υπεύθυνου ηθικής και δεοντολογίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	33	40,7	40,7	40,7
	2,00	21	25,9	25,9	66,7
	3,00	19	23,5	23,5	90,1
	4,00	5	6,2	6,2	96,3
	5,00	3	3,7	3,7	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 29

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 29 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δεν χρησιμοποιεί καθόλου το άνοιγμα θέσης υπεύθυνου ηθικής και δεοντολογίας ως λειτουργικό μέτρο στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 40,7%.

Οι πίνακες 30- 34 παρουσιάζουν τα μέτρα που έχουν ληφθεί από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, ως προς την ενσωμάτωση εξειδικευμένων λογισμικών για την ανίχνευση ή την αποτροπή κρουσμάτων εταιρικής απάτης.

Ανάλυση διαδικτυακών/ηλεκτρονικών δεδομένων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	3,7	3,7	3,7
	2,00	7	8,6	8,6	12,3
	3,00	15	18,5	18,5	30,9
	4,00	34	42,0	42,0	72,8
	5,00	22	27,2	27,2	100,0
Total		81	100,0	100,0	

Πίνακας 30

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 30 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό την ανάλυση διαδικτυακών/ηλεκτρονικών δεδομένων ως μέτρο υιοθέτησης λογισμικού στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 42%.

Προστασία από ιούς (Anti virus)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00	8	9,9	9,9	9,9
	3,00	6	7,4	7,4	17,3

4,00	24	29,6	29,6	46,9
5,00	43	53,1	53,1	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 31

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 31 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό την προστασία από ιούς (Anti virus) ως μέτρο υιοθέτησης λογισμικού στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 53,1%.

Προστασία μέσω κωδικού ασφαλείας (PIN)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	1	1,2	1,2	1,2
2,00	7	8,6	8,6	9,9
3,00	8	9,9	9,9	19,8
4,00	23	28,4	28,4	48,1
5,00	42	51,9	51,9	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 32

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 32 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό την προστασία μέσω κωδικού ασφαλείας (PIN) ως μέτρο υιοθέτησης λογισμικού στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 51,9%.

Firewalls

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	4	4,9	4,9	4,9
2,00	9	11,1	11,1	16,0
3,00	4	4,9	4,9	21,0

4,00	23	28,4	28,4	49,4
5,00	41	50,6	50,6	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 33

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 33 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε πολύ μεγάλο βαθμό τα Firewalls ως μέτρο υιοθέτησης λογισμικού στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 50,6%.

Φιλτράρισμα λογισμικού (Filtering Software)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	4	4,9	4,9	4,9
	2,00	7	8,6	8,6	13,6
	3,00	10	12,3	12,3	25,9
	4,00	37	45,7	45,7	71,6
	5,00	23	28,4	28,4	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 34

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 34 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό το φιλτράρισμα λογισμικού (Filtering Software) ως μέτρο υιοθέτησης λογισμικού στην πρόληψη και ανίχνευση εταιρικής απάτης, με ποσοστό 45,7%.

Όπως ανωτέρω, για λόγους διευκόλυνσης εξαγωγής συμπερασμάτων αλλά και αρτιότερης απεικόνισης της υφιστάμενης κατάστασης, παρατίθεται ο πίνακας 35, με τις μέσες τιμές των απαντήσεων των συμμετεχόντων στο τέταρτο σκέλος του ερωτηματολογίου.

ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΜΕΤΡΑ					
Εταιρικός κώδικας δεοντολογίας / πολιτική δεοντολογίας	81	1,00	5,00	3,6049	1,09178
Έλεγχοι αναφοράς στους υπαλλήλους	81	1,00	5,00	3,5185	1,00139
Επιχειρησιακοί έλεγχοι	81	1,00	5,00	3,8272	1,14881
Εκπαίδευση εργαζομένων	81	1,00	5,00	3,5062	1,02620
Επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας	81	1,00	5,00	3,3086	1,22109
Μείωση συναλλαγών με μετρητά	81	1,00	5,00	3,8519	1,18439
Έλεγχοι αποθεμάτων	81	1,00	5,00	3,8889	1,04881
Έλεγχοι τραπεζιών συναλλαγών	81	1,00	5,00	4,3704	,91439
Άνοιγμα θέσης υπεύθυνου ηθικής και δεοντολογίας	81	1,00	5,00	2,0617	1,11069
ΜΕΤΡΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ					
Ανάλυση διαδικτυακών/ηλεκτρονικών δεδομένων	81	1,00	5,00	3,8025	1,05380
Προστασία από ιούς (Anti virus)	81	2,00	5,00	4,2593	,97183

Προστασία μέσω κωδικού ασφαλείας (PIN)	81	1,00	5,00	4,2099	1,02123
Firewalls	81	1,00	5,00	4,0864	1,20621
Φιλτράρισμα λογισμικού (Filtering Software)	81	1,00	5,00	3,8395	1,08923
Valid N (listwise)	81				

Πίνακας 35

Ως εκ τούτου, από τους ανωτέρω πίνακες, διαφαίνεται η ικανοποιητική υιοθέτηση μέτρων για την κατοχή λογισμικών καταλλήλων για την ανίχνευση ή αποτροπή και πρόβλεψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Δεν εμφανίζεται η ίδια εικόνα όμως και για την περίπτωση των λειτουργικών μέτρων που λαμβάνονται από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατά της εταιρικής απάτης. Ενώ σε γενικά επίπεδα τα λειτουργικά τους μέτρα είναι ικανοποιητικά, εντοπίστηκε μία αδυναμία στην περίπτωση της υπόστασης θέσης εργασίας υπευθύνου ηθικής και δεοντολογίας και μία μετρίου βαθμού επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Έτσι, καλύπτεται το ερευνητικό ερώτημα του «Πόσο ικανοποιητικός είναι ο βαθμός υιοθέτησης λειτουργικών μέτρων και μέτρων υιοθέτησης λογισμικών, για την ανίχνευση και την αποτροπή εμφάνισης κρουσμάτων εταιρικής απάτης, στις επιχειρήσεις».

5.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΜΠΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο σημείο αυτό, στους πίνακες 36-40, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του πέμπτου και τελευταίου σκέλους ερωτημάτων του ερωτηματολογίου, τα οποία αφορούν τη συγκέντρωση πληροφοριακών στοιχείων για την ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών απέναντι στην εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Διευκρινίζεται και εδώ ότι στην πρώτη στήλη παρατίθεται η περιγραφή των αντίστοιχων απαντήσεων των

συμμετεχόντων. Στην στήλη «Frequency» παρατίθενται οι συχνότητες των συμμετεχόντων ανά αντίστοιχη απάντηση, δηλαδή ο αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσε την κάθε απάντηση. Οι στήλες «Percent» και «Valid Percent» αποτυπώνουν την έκφραση των συχνοτήτων σε ποσοστά επί του συνολικού δείγματος, ανά αντίστοιχη απάντηση και τέλος, η στήλη «Cumulative Percent» αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσοστού της ίδιας γραμμής με το ποσοστό που απεικονίζεται στην αμέσως προηγούμενη.

Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει συχνά σε διαδικασίες ανίχνευσης και εντοπισμού κρουσμάτων απάτης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	3,7	3,7	3,7
	2,00	12	14,8	14,8	18,5
	3,00	23	28,4	28,4	46,9
	4,00	31	38,3	38,3	85,2
	5,00	12	14,8	14,8	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 36

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 36 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος προβαίνει σε μεγάλο βαθμό σε διαδικασίες ανίχνευσης και εντοπισμού κρουσμάτων απάτης, με ποσοστό 38,3%.

Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες αποτροπής ενδεχόμενης κλοπής των περιουσιακών στοιχείων της;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	4	4,9	4,9	4,9
	2,00	6	7,4	7,4	12,3
	3,00	34	42,0	42,0	54,3

4,00	31	38,3	38,3	92,6
5,00	6	7,4	7,4	100,0
Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 37

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 37 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος προβαίνει σε μέτριο βαθμό σε ενέργειες αποτροπής ενδεχόμενης κλοπής των περιουσιακών στοιχείων της, με ποσοστό 42%.

Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες για εντοπισμό ύποπτων τραπεζικών εμβασμάτων;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	5	6,2	6,2	6,2
	2,00	3	3,7	3,7	9,9
	3,00	25	30,9	30,9	40,7
	4,00	33	40,7	40,7	81,5
	5,00	15	18,5	18,5	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 38

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 38 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος προβαίνει σε μεγάλο βαθμό σε ενέργειες για εντοπισμό ύποπτων τραπεζικών εμβασμάτων, με ποσοστό 40,7%.

Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει στην αξιολόγηση των διοικητικών στελεχών της, για την πιθανότητα απάτης κατά της εταιρείας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	7	8,6	8,6	8,6
	2,00	7	8,6	8,6	17,3
	3,00	26	32,1	32,1	49,4
	4,00	33	40,7	40,7	90,1
	5,00	8	9,9	9,9	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 39

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 39 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος προβαίνει σε μεγάλο βαθμό στην αξιολόγηση των διοικητικών στελεχών της, για την πιθανότητα απάτης κατά της εταιρείας, με ποσοστό 40,7%.

Ο εσωτερικός έλεγχος, διασταυρώνει αν τα αποτελέσματα των οικονομικών αναφορών, μεταφέρονται αντικειμενικά στη διοίκηση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	3,7	3,7	3,7
	2,00	7	8,6	8,6	12,3
	3,00	21	25,9	25,9	38,3
	4,00	25	30,9	30,9	69,1
	5,00	25	30,9	30,9	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

Πίνακας 40

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 40 διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος διασταυρώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό αν τα αποτελέσματα των οικονομικών αναφορών, μεταφέρονται αντικειμενικά στη διοίκηση, με ποσοστό 30,9%.

Οι μέσες τιμές του ερευνητικού δείγματος αναφορικά με την ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή, παρατίθενται στον πίνακα 41, η αποτύπωση του οποίου κρίνεται απαραίτητη για την λήψη μίας πλήρους εικόνας των εν λόγω αντιλήψεων και πεποιθήσεων.

ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΠΕΜΠΤΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει συχνά σε διαδικασίες ανίχνευσης και εντοπισμού κρουσμάτων απάτης;	81	1,00	5,00	3,4568	1,03742
Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες αποτροπής ενδεχόμενης κλοπής των περιουσιακών στοιχείων της;	81	1,00	5,00	3,3580	,91253
Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες για εντοπισμό ύποπτων τραπεζικών εμβάσματος;	81	1,00	5,00	3,6173	1,03160

Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει στην αξιολόγηση των διοικητικών στελεχών της, για την πιθανότητα απάτης κατά της εταιρείας;	81	1,00	5,00	3,3457	1,06255
Ο εσωτερικός έλεγχος, διασταυρώνει αν τα αποτελέσματα των οικονομικών αναφορών, μεταφέρονται αντικειμενικά στη διοίκηση;	81	1,00	5,00	3,7654	1,09854
Valid N (listwise)	81				

Πίνακας 41

Εκ των δεδομένων του παρόντος υποκεφαλαίου, προκύπτει ότι το ερευνητικό δείγμα δεν καταλογίζει την αναμενόμενη ευθύνη στον εσωτερικό ελεγκτή, για την εμφάνιση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, παρά την συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην αποφυγή τους, η οποία διαφάνηκε σε όλες τις πτυχές του βιβλιογραφικού σκέλους της παρούσας εργασίας, ακόμα και στο παράδειγμα της Lehman Brothers.

Εκ των αποτελεσμάτων του παρόντος υποκεφαλαίου, διαφαίνεται ότι ο μοναδικές καταλογιζόμενες ευθύνες στους εσωτερικούς ελεγκτές, αφορούν ζητήματα εντοπισμού εταιρικής απάτης από τον έλεγχο των τραπεζικών εμβασμάτων και συναλλαγών και από τα στοιχεία που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Φυσικά, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι πολύ περισσότερο πολυδιάστατος από αυτόν που απεικονίζεται στα παρόντα αποτελέσματα.

Στο σημείο αυτό, καλύφθηκε το ερευνητικό ερώτημα του «Πόσο μεγάλη ευθύνη αποδίδουν οι επιχειρήσεις στους εσωτερικούς ελεγκτές σχετικά με τα κρούσματα εταιρικής απάτης».

5.6 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Προκειμένου να εξετάσουμε τον βαθμό στον οποίο η διασύνδεση του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, επηρεάζεται από τον βαθμό υιοθέτησης λειτουργικών μέτρων πρόβλεψης και ανίχνευσης τέτοιου είδους κρουσμάτων, σχηματίζουμε δύο επιμέρους μεταβλητές:

1. **Λειτουργικά Μέτρα:** Πρόκειται για την ανεξάρτητη μεταβλητή η οποία σχηματίζεται από τις ερωτήσεις 11-19 του τετάρτου μέρους του ερωτηματολογίου.

2. **Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη:** Πρόκειται για την ανεξάρτητη μεταβλητή η οποία σχηματίζεται από τις ερωτήσεις 3-10, δηλαδή όλα τα ερωτήματα του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου.

Ο τύπος του μοντέλου παλινδρόμησης που θα εφαρμόζουμε είναι ο εξής:

$$\text{Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη} = \alpha + \beta * \text{Λειτουργικά Μέτρα}$$

Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης παρατίθενται στους πίνακες 42-45.

Correlations		
	Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη	Λειτουργικά Μέτρα
Pearson Correlation		
Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη	1,000	,703
Λειτουργικά Μέτρα	,703	1,000
Sig. (1-tailed)		
Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη	.	,000

	Λειτουργικά Μέτρα	,000	.
N	Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη	81	81
	Λειτουργικά Μέτρα	81	81

Πίνακας 42

Στον πίνακα 42, διαφαίνεται ότι η συσχέτιση μεταξύ των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική ($\text{sig} < 0,05$). Επίσης, διαφαίνεται ότι είναι ισχυρή, λόγω του ότι ο συντελεστής συσχέτισης κυμαίνεται σε επίπεδα της τάξεως του 0,703. Το θετικό πρόσημο του εν λόγω συντελεστή, αποδεικνύει την θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, που σημαίνει ότι όσο αυξάνεται η μία, αυξάνεται και η άλλη, και το αντίστροφο.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,703 ^a	,494	,487	,49813	2,008

a. Predictors: (Constant), Λειτουργικά Μέτρα

b. Dependent Variable: Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη

Πίνακας 43

Στον πίνακα 43, διαφαίνεται ότι το R κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με τον συντελεστή συσχέτισης, ήτοι 0,703, γεγονός που είναι αναμενόμενο και αποδεικνύει την δυνατή συσχέτιση των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών. Από το ύψος στο οποίο κυμαίνεται το R^2 , διαφαίνεται ότι ένα ποσοστό της τάξεως του 49,4% της εξαρτημένης μεταβλητής, μπορεί να προβλεφθεί από την ανεξάρτητη. Πρόκειται για ένα ικανοποιητικό επίπεδο προβλεπτικής ικανότητας.

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	19,120	1	19,120	77,055	,000 ^b
	Residual	19,603	79	,248		
	Total	38,723	80			

a. Dependent Variable: Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη

b. Predictors: (Constant), Λειτουργικά Μέτρα

Πίνακας 44

Από τον πίνακα 44, διαφαίνεται ότι το εν λόγω μοντέλο παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντικό, καθώς $\text{sig} < 0,05$. Αυτό σημαίνει πως η ανεξάρτητη μεταβλητή μας, έχει τη δυνατότητα να προβλέψει αρκετά καλά την εξαρτημένη. Στην προκειμένη περίπτωση, τα λειτουργικά μέτρα που υιοθετούνται από την πλευρά των επιχειρήσεων, μπορούν να προβλέψουν και τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη της εταιρικής απάτης.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,551	,278		1,986	,050
	Λειτουργικά Μέτρα	,673	,077	,703	8,778	,000

a. Dependent Variable: Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη

Πίνακας 45

Από τα δεδομένα του πίνακα 45, προκύπτει ο τύπος του εν λόγω μοντέλου παλινδρόμησης, ο οποίος είναι ο κάτωθι:

$$\text{Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη} = 0,55 + 0,67 * \text{Λειτουργικά Μέτρα}$$

Από τον εν λόγω τύπο, διαφαίνεται ότι τα λειτουργικά μέτρα που λαμβάνονται από την πλευρά μιας επιχείρησης επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη κρουσμάτων απάτης. Πιο συγκεκριμένα, όσο πιο ισχυρά είναι τα λειτουργικά μέτρα που λαμβάνονται από την πλευρά των επιχειρήσεων,

τόσο μεγαλύτερη προβλέπεται ότι θα είναι η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση τέτοιου είδους κρουσμάτων.

Επίσης, από τον πίνακα 45, διαφαίνεται ότι όλοι οι συντελεστές που συμμετέχουν στο εν προκειμένω μοντέλο παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντικοί, καθώς $\text{sig} < 0,05$.

Στο σημείο αυτό λοιπόν, καλύφθηκε το ερευνητικό ερώτημα του «Πόσο και πώς επηρεάζεται η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην πρόβλεψη και ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, από τον βαθμό υιοθέτησης λειτουργιών μέτρων από τις επιχειρήσεις».

5.7 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Πρωτίστως, για την κάλυψη του ερευνητικού ερωτήματος του αν «Υφίσταται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ευθύνης των εσωτερικών ελεγκτών και της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης, με τα δημογραφικά στοιχεία του ερευνητικού δείγματος και των επιχειρήσεων», δημιουργήσαμε δύο μεταβλητές:

1. **Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή:** Πρόκειται για μία μεταβλητή που δημιουργήθηκε από τα ερωτήματα 25-29 του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή από το πέμπτο μέρος του.
2. **Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη:** Πρόκειται για την μεταβλητή η οποία σχηματίζεται από τις ερωτήσεις 3-10, δηλαδή όλα τα ερωτήματα του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου και η οποία συμμετείχε και στο αμέσως προηγούμενο υποκεφάλαιο στο μοντέλο παλινδρόμησης.

Προτού προβούμε σε έλεγχο συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών μας, διενεργούμε πρωτίστως έλεγχο κατανομής, ο οποίος διενεργείται μέσω του Shapiro-Wilk Normallity Test, λόγω του ότι στην πρωτογενή μας έρευνα συμμετείχαν λιγότερα από 2.000 άτομα. Σε περίπτωση κατά την οποία όλες ανεξαιρέτως, οι μεταβλητές, ακολουθούν κανονική κατανομή ($\text{sig} > 0,05$) τότε θα προχωρήσουμε στον έλεγχο συσχέτισης Pearson και σε αντίθετη περίπτωση θα προχωρήσουμε στον έλεγχο συσχέτισης Spearman. Τα αποτελέσματα του ελέγχου κατανομής διαφαίνονται στον πίνακα 46.

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη Μορφωτικό Επίπεδο	,140	81	,000	,952	81	,004
Έτη Προϋπηρεσίας Θέση Εργασίας Νομική Μορφή Επιχείρησης Κλάδος Δραστηριοποίη σης	,128	81	,002	,978	81	,177
Ποιος ο κύκλος εργασιών της επιχείρησης κατά το τελευταίο φορολογικό έτος;	,324	81	,000	,748	81	,000
	,239	81	,000	,810	81	,000
	,212	81	,000	,870	81	,000
	,508	81	,000	,441	81	,000
	,167	81	,000	,898	81	,000
	,417	81	,000	,632	81	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας 46

Από τον πίνακα 46 διαφαίνεται ότι η μοναδική μεταβλητή που ακολουθεί κανονική κατανομή είναι η μεταβλητή «Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη» ($\text{sig} > 0.05$). Τη στιγμή που όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές δεν ακολουθούν κανονική κατανομή, θα προχωρήσουμε σε έλεγχο των συσχετίσεων, μέσω του τεστ Spearman. Τα αποτελέσματα, διαφαίνονται στον πίνακα 47.

Correlations

			Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή	Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη
Spearman's rho	Μορφωτικό Επίπεδο	Correlation Coefficient	,044	,291
		Sig. (2-tailed)	,696	,008
		N	81	81
	Έτη Προϋπηρεσίας	Correlation Coefficient	,152	,360
		Sig. (2-tailed)	,175	,001
		N	81	81
	Θέση Εργασίας	Correlation Coefficient	,255	-,057
		Sig. (2-tailed)	,021	,615
		N	81	81
	Νομική Μορφή Επιχείρησης	Correlation Coefficient	,316	,240
		Sig. (2-tailed)	,004	,031
		N	81	81
	Κλάδος Δραστηριοποίη σης	Correlation Coefficient	-,106	-,092
		Sig. (2-tailed)	,346	,416
		N	81	81
	Ποιος ο κύκλος εργασιών της επιχείρησης κατά το τελευταίο φορολογικό έτος;	Correlation Coefficient	,407	,426
		Sig. (2-tailed)	,000	,000
		N	81	81

Πίνακας 47

Από τα εν λόγω αποτελέσματα, παρατηρείται ότι η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή, εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τη θέση εργασίας του εκάστοτε ερωτώμενου, τη νομική μορφή της επιχείρησης και τον κύκλο εργασιών της. Από την άλλη, η συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης, εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το

μορφωτικό επίπεδο και τα έτη προϋπηρεσίας του εκάστοτε ερωτώμενου, καθώς επίσης και από τη νομική μορφή και τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης.

Στο σημείο αυτό, προκειμένου να καλύψουμε το ερευνητικό ερώτημα του αν «Υφίσταται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ευθύνης των εσωτερικών ελεγκτών και της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης», προβαίνουμε σε έλεγχο συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών «Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή» και «Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη». Προβαίνουμε σε έλεγχο συσχέτισης Spearman, καθώς βάσει του ελέγχου κανονικότητας της ακολουθούμενης κατανομής (πίνακας 46) η μεταβλητή της ευθύνης του εσωτερικού ελεγκτή δεν ακολουθεί κανονική κατανομή. Τα αποτελέσματα διαφαίνονται στον πίνακα 48.

Correlations

			Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή	Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη
Spearman's rho	Ευθύνη Εσωτερικού Ελεγκτή	Correlation Coefficient	1,000	,587**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
	N		81	81
	Εσωτερικός Έλεγχος για Απάτη	Correlation Coefficient	,587**	1,000
Sig. (2-tailed)		,000	.	
N		81	81	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 48

Από τα εν λόγω αποτελέσματα, παρατηρείται ότι η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή, εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση τη συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Αυτό σημαίνει πως όσο η συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση τέτοιου είδους κρουσμάτων γίνεται μεγαλύτερη, τόσο αυξάνεται και η ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών, γεγονός, το οποίο είναι λογικό και αναμενόμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επί της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επικεντρωθήκαμε στην διερεύνηση του ρόλου της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, στην πρόληψη και πρόβλεψη της εταιρικής απάτης. Η εν λόγω διερεύνηση διενεργήθηκε αφενός μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης, όπου συλλέχθηκαν δευτερογενή δεδομένα, και αφετέρου μέσω πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας με ερωτηματολόγιο, που δόθηκε προς συμπλήρωση σε συνολικά 81 στελέχη ελληνικών επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από το αν εργάζονται στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων ή όχι.

Αναλυτικότερα, από αμφότερες τις αναλύσεις μας, διαφάνηκε η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου στην βελτιστοποίηση της δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, στην κάλυψη των τιθέμενων στόχων τους και στην περαιτέρω ανάπτυξή τους. Ο εσωτερικός έλεγχος, Προκειμένου να είναι αποτελεσματικός, θα πρέπει να ακολουθεί τις βασικές αρχές και τους ενιαίους κανονισμούς που τίθενται από το ΠΑ. Επίσης, δε νοείται η αποτελεσματική και επιτυχής διεξαγωγή του αν πρωτίστως δεν έχει ταυτιστεί με τους στόχους, το όραμα και την ταυτότητα της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Εκ της πρωτογενούς ποσοτικής έρευνάς μας, διαπιστώθηκε ότι οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε αυτήν δεν εμφάνισαν μεγάλη συχνότητα υπόστασης κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Από το εύρημα αυτό, αναμέναμε αφενός την αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου και αφετέρου τη λήψη επαρκών και καταλλήλων λειτουργικών και λογισμικών μέσων για την πρόληψη και την αποφυγή τέτοιου είδους φαινομένων. Έτσι, εξετάσαμε το βαθμό υιοθέτησης των λειτουργικών και λογισμικών μέσων που αναφέρθηκαν από τους Bierstaker et al. (2006). Εδώ, όντως, προέκυψε η ικανοποιητική υιοθέτηση τέτοιου είδους μέτρων. Αναλυτικότερα, τα λογισμικά μέτρα είχαν όλα καλυφθεί σε ικανοποιητικό βαθμό από τις επιχειρήσεις και από τα λειτουργικά, τα μόνα που έχρηζαν περαιτέρω βελτίωση ήταν το άνοιγμα μίας θέσης εργασίας υπευθύνου ηθικής και δεοντολογίας και η καλύτερη επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

Η αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου για την πρόβλεψη και αποφυγή της εταιρικής απάτης ήταν μέτρια. Ωστόσο, δεν κυμαινόταν σε χαμηλά επίπεδα, αλλά έχει μεγάλα περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης. Στο σημείο αυτό, αναμέναμε περισσότερο ικανοποιητική αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και αποφυγή κρουσμάτων εταιρικής απάτης, αλλά εν τέλει, η ικανοποιητική υιοθέτηση λειτουργικών και λογισμικών μέτρων φαίνεται να είναι επαρκής για την αποφυγή δημιουργίας τέτοιου είδους προβλημάτων στις επιχειρήσεις. Προφανώς, η εξίσου ικανοποιητική εκμετάλλευση του εσωτερικού ελέγχου στο πεδίο αυτό, θα μπορούσε να μειώσει ακόμα περισσότερο την πιθανότητα εμφάνισης εταιρικής απάτης, όπως υποστηρίζουν οι Donelson et al. (2017). Το εν λόγω εύρημά μας, μάς ώθησε στην ανάγκη πραγματοποίησης παλινδρόμησης μεταξύ των μεταβλητών των λειτουργικών μέτρων και της αξιοποίησης του εσωτερικού ελέγχου στην αποφυγή κρουσμάτων εταιρικής απάτης. Προέκυψε εν τέλει, ότι τα λειτουργικά μέτρα που λαμβάνονται από την πλευρά μιας επιχείρησης επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη κρουσμάτων απάτης. Πιο συγκεκριμένα, όσο πιο ισχυρά είναι τα λειτουργικά μέτρα που λαμβάνονται από την πλευρά των επιχειρήσεων, τόσο μεγαλύτερη προβλέπεται ότι θα είναι η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση τέτοιου είδους κρουσμάτων. Λόγω του ότι τα λειτουργικά μέτρα υιοθετήθηκαν σε μικρότερο βαθμό συγκριτικά με τα λογισμικά μέτρα, από τις επιχειρήσεις, το εν λόγω αποτέλεσμα, έδωσε μία εξήγηση στα μέτρια επίπεδα αξιοποίησης του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη εταιρικής απάτης. Μας ωθεί λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι με την περαιτέρω ισχυροποίηση των λειτουργικών μέτρων, θα επέλθει και μεγαλύτερη αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη και αποφυγή φαινομένων εταιρικής απάτης.

Στο σημείο αυτό, και λόγω των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων αναφορικά με την αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην αποφυγή εταιρικής απάτης, αναμέναμε τα ίδια μέτρια επίπεδα και στον καταλογισμό της ευθύνης στους εσωτερικούς ελεγκτές για την πρόκληση τέτοιου είδους φαινομένων, όπως και συνέβη. Οι μίονες καταλογιζόμενες ευθύνες στους εσωτερικούς ελεγκτές, ήταν συνυφασμένες με ζητήματα εντοπισμού εταιρικής απάτης από τον έλεγχο των τραπεζικών συναλλαγών και από τα στοιχεία που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Όμως αυτό, αντικρούεται τόσο με το παράδειγμα της Lehman Brothers, το οποίο αποδώσαμε στο βιβλιογραφικό σκέλος, όσο και με τα ευρήματα των Petrasca & Tieanub (2014) και των Kabuye et al. (2017).

Τέλος, η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή, εμφάνισε θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τη θέση εργασίας του εκάστοτε ερωτώμενου, τη νομική μορφή της επιχείρησης και τον κύκλο εργασιών της, ενώ η αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση φαινομένων εταιρικής απάτης, εμφάνισε θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το μορφωτικό επίπεδο και τα έτη προϋπηρεσίας του εκάστοτε ερωτώμενου, καθώς επίσης και με τη νομική μορφή και τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης. Συνεχίζοντας, η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή, εμφάνισε θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τη συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση και πρόβλεψη κρουσμάτων εταιρικής απάτης, γεγονός που επιβεβαιώνει πως όσο η αξιοποίηση του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης είναι μεγαλύτερη, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών. Πρόκειται για ένα εύρημα, που επιβεβαιώνει τη λογική πορεία των πραγμάτων και ήταν αναμενόμενο από πλευράς μας.

6.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο μοναδικός περιορισμός της εν λόγω πρωτογενούς έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι ότι τα ερευνητικά αποτελέσματα αντιπροσωπεύουν ένα ερευνητικό δείγμα συνολικά 81 ατόμων. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν μπορούν να γενικευτούν με ασφάλεια. Ωστόσο, από πλευράς μας προσπαθήσαμε να απευθυνθούμε σε όσο το δυνατόν περισσότερες εταιρείες, προκειμένου να συλλεχθεί ένας επαρκής αριθμός ολοκληρωμένων ερωτηματολογίων, για λόγους ενίσχυσης της αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων και της εξαγωγής ασφαλέστερων συμπερασμάτων. Η κατεύθυνσή μας προς όλες τις εταιρείες της χώρας, η οποία θα εξάλειφε τον εν λόγω περιορισμό της μη ασφάλειας γενίκευσης των συμπερασμάτων, κατέστη αδύνατη, αφενός λόγω ανεπαρκών οικονομικών πόρων και αφετέρου λόγω ανεπαρκούς χρόνου.

6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στο σημείο αυτό, προτείνεται η διεξαγωγή της ήδη υφιστάμενης πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας, κατόπιν της έλευσης δέκα συναπτών ετών, προκειμένου να διαπιστωθεί αν η διαδικασία εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων έχει επεκταθεί σε ικανοποιητικό βαθμό και έχει αξιοποιηθεί στην ανίχνευση κρουσμάτων εταιρικής απάτης και σε ζητήματα διαχείρισής τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ackers, B. (2016). An exploration of internal audit's corporate social responsibility role – insights from South Africa. *Social Responsibility Journal*, 12(4), 719–739.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2020). Section 322, The Auditor's Consideration of the Internal Audit Function in an Audit of Financial Statements. Διαθέσιμο στο:
<https://www.aicpa.org/content/dam/aicpa/research/standards/auditattest/download/abledocuments/au-00322.pdf> (2/1/202-)
- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2020). Brisbane Chapter #71, Common Financial Statement Frauds. Διαθέσιμο στο:
<https://brisbaneacfe.org/library/third-party-fraud/common-financial-statement-frauds/> (2/1/2020)
- Bierstaker, J. L., Brody, R. G., & Pacini, C. (2006). Accountants' perceptions regarding fraud detection and prevention methods. *Managerial Auditing Journal*, 21(5), 520–535.
- Bonett, D. G., & Wright, T. A. (2014). Cronbach's alpha reliability: Interval estimation, hypothesis testing, and sample size planning. *Journal of Organizational Behavior*, 36(1), pp. 3–15.
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R. & Raghunandan, K. (2005). Factors associated with U.S. public companies' investment in internal auditing. *Accounting Horizons*, 19 (2), 69-84.
- Carey, P., Subramaniam, N., & Ching, K.C.W. (2006). Internal audit outsourcing in Australia. *Accounting and Finance*, 46, 11-30.
- Cohen, A., & Sayag, G. (2010). The Effectiveness of Internal Auditing: An Empirical Examination of its Determinants in Israeli Organisations. *Australian Accounting Review*, 20(3), 296–307.
- Cressey, D.R. (1950). The criminal violation of financial trust. *American Sociological Review*, 15(6), 738-743.

- Donelson, D.C., Ege, M.S., & McInnis, J.M. (2017). Internal Control Weaknesses and Financial Reporting Fraud. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 36 (3), 45-69.
- Endaya, K. A., & Hanefah, M. M. (2016). Internal auditor characteristics, internal audit effectiveness, and moderating effect of senior management. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 32(2), 160–176.
- Ficko, A., Lidestav, G., Ní Dhubháin, Á., Karppinen, H., Zivojinovic, I., & Westin, K. (2017). European private forest owner typologies: A review of methods and use. *Forest Policy and Economics*.
- Eulerich, M., & Ratzinger-Sakel, N. V. S. (2017). The Effects of Cultural Dimension on the Internal Audit Function - A Worldwide Comparison of Internal Audit Characteristics. *SSRN Electronic Journal*.
- Feng, M., Li, C., McVay, S. E., & Skaife, H. (2015). Does Ineffective Internal Control over Financial Reporting affect a Firm's Operations? Evidence from Firms' Inventory Management. *The Accounting Review*, 90(2), 529–557.
- Goodwin, J. & Kent, P. (2004). Factors affecting the voluntary use of internal audit. Working Paper, Queensland University of Technology.
- Goodwin-Stewart, J., & Kent, P. (2006). Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit. *Accounting and Finance*, 46(3), 387–404.
- Hansel, D, Mowen, M., Guan, L. (2007). *Cost Management: Accounting and Control*. USA: South Western Cengage Learning.
- Harrison, W., Horngren, Ch., & Thomas, C. (2015). *Χρηματοοικονομική λογιστική*. Αθήνα: Εκδόσεις Πασχαλίδης.
- Kabuye, F., Nkundabanyanga, S. K., Opiso, J., & Nakabuye, Z. (2017). Internal audit organisational status, competencies, activities and fraud management in the financial services sector. *Managerial Auditing Journal*, 32(9), 924–944.
- Kwon, I. G., & Banks, D. W. (2004). Factors related to the organizational and professional commitment of internal auditors. *Managerial Auditing Journal*, 19(5), 606–622.

- Lioudis, N.K. (2017). The collapse of Lehman Brothers: A case study. Available at: <https://www.investopedia.com/articles/economics/09/lehman-brothers-collapse.asp> (20/12/2019)
- Narayanaswamy, R., Raghunandan, K., & Rama, D. V. (2018). Internal Auditing in India and China: Some Empirical Evidence and Issues for Research. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 1–13.
- Nestor, S. (2004). The impact of changing corporate governance norms on economic crime. *Journal of Financial Crime*, 11 (4), 347-352.
- Ojha, N. (2012). The changing role of internal audit. Deloitte.
- Petraşcu, D. & Ticanub, A. (2014). The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection. *Procedia Economics and Finance*, 16, 489 – 497.
- Pickett, K. (2010). *The essential handbook of internal auditing*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Pinto, D., Scalabrini, L., Santos de Oliveira, M., Urbano, G.C., Tenorio, N. (2017). Validating Knowledge Creation Indicators for the Software Research Through a Structured Questionnaire. *International Journal of Development Research*, 7(12), 18030-18035.
- Pitt, Sally-Anne, & Michael Pitt. (2014). *Internal Audit Quality*. NJ: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Pizzini, W., Lin, S., Ziegenfuss, D. (2015). The impact of internal audit function quality and contribution on audit delay. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 34(1), 59–74.
- Raiborn, C., Butler, J. B., Martin, K., & Pizzini, M. (2016). The Internal Audit Function: A Prerequisite for Good Governance. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 28(2), 10–21.
- Reding, K., Sobel, P., Anderson, U., Head, M., Ramamoorti, S., Salamasick, M. & Riddle, C. (2013). *Internal auditing*. Altomonte Springs, Institute of Internal Auditors, Research Foundation.
- Reinstein, A., Cefaratti, M., & Churyk, N. (2015). Examining the internal auditor's role regarding key federal laws and regulations. *Internal Auditing*, 30(3), 22–27.

- Roussy, M., & Brivot, M. (2016). Internal audit quality: a polysemous notion? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 29(5), 714–738.
- Russell, J. (2013). *The ASQ auditing handbook*. Milwaukee, Wis: ASQ Quality Press.
- Soltani, B. (2007). *Auditing*. Harlow: Financial Times Prentice Hall.
- Stewart, J. & Subramaniam, N. (2010). Internal audit independence and objectivity: emerging research opportunities. *Managerial Auditing Journal*, 25(4), 328-360.
- Strucke, M. (2014). In search of effective ethics & compliance programs. *Journal of Corporation Law*, 39(4), 769–832.
- The Guardian. (2010). Lehman Brothers: Repo 105 and other accounting tricks. Available at: <https://www.theguardian.com/business/2010/mar/12/lehman-brothers-repo-105-enron> (29/10/2019)
- Theiia. (2016). Full Standards - The Institute of Internal Auditors. Available at: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF-Standards-2017.pdf> (7/09/2019)
- Touchtidou, S. (2016). Lehman Brothers: Η χρεοκοπία που άλλαξε τον κόσμο. Διαθέσιμο στο: <https://gr.euronews.com/2016/09/15/lehman-brothers-8-years> (28/11/2019)
- TVXS. (2010). Τα αίτια της κατάρρευσης της Lehman Brothers και η πρακτική «Repo 105». Διαθέσιμο στο: <https://tvxs.gr/news/κόσμος/τα-αίτια-της-κατάρρευσης-της-lehman-brothers-και-η-πρακτική-«repo-105»> (4/1/2020)
- Tysiac, K. (2015). Driving faster decisions. *Journal of Accountancy*, 219(4), 48–51.
- Yang, D. & Guan, L. (2004). The evolution of IT auditing and internal control standards in financial statement audits: The case of the United States. *Managerial Auditing Journal*, 19(4), 544-555.
- Yoshida, S. (2015). Approaches, tools and methods used for setting priorities in health research in the 21st century. *Journal of Global Health*, 6(1).
- Νεγκάκης, Χ. & Ταχυνάκης, Π. (2012) Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου. Αθήνα: Εκδόσεις Κόντου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

«ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος διπλωματικής μου εργασίας που διεξάγεται από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Θέμα της εργασίας είναι «Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην πρόβλεψη και διαχείριση της εταιρικής απάτης. Μια εμπειρική μελέτη στην Ελλάδα». Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο δίνονται ανώνυμα και τα δεδομένα της έρευνας είναι εμπιστευτικά και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για λόγους στατιστικής επεξεργασίας και ανάλυσης.

ΜΕΡΟΣ Α: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ

1. Φύλο
 - A. Άνδρας
 - B. Γυναίκα

2. Μορφωτικό Επίπεδο
 - A. ΑΕΙ/ΑΤΕΙ
 - B. Μεταπτυχιακό
 - Γ. Διδακτορικό
 - Δ. Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε)

3. Έτη Προϋπηρεσίας
 - A. 0-3 έτη
 - B. 4-5 έτη
 - Γ. 6-10 έτη
 - Δ. 10+ έτη

4. Θέση Εργασίας
 - A. Ανώτατη Διοίκηση
 - B. Διοικητικό Προσωπικό
 - Γ. Βασικό Προσωπικό
 - Δ. Άλλο (Παρακαλώ προσδιορίστε)

5. Νομική Μορφή Επιχείρησης
 - A. Προσωπικές (ΟΕ – ΕΕ)
 - B. Κεφαλαιουχικές – Απρόσωπες (ΑΕ - ΕΠΕ – ΙΚΕ)

6. Κλάδος Δραστηριοποίησης
 - A. Αγροδιατροφή – Αλιεία
 - B. Βιομηχανία
 - Γ. Κατασκευές
 - Δ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο

- Ε. Μεταφορά και αποθήκευση
- ΣΤ. Φιλοξενία και Διαμονή
- Ζ. Πληροφόρηση και επικοινωνία
- Η. Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες
- Θ. Ακίνητα
- Ι. Τεχνικές δραστηριότητες
- Κ. Παροχή υπηρεσιών
- Λ. Τέχνες, Ψυχαγωγία και Αναψυχή

7. Ποιος ο κύκλος εργασιών της επιχείρησης κατά το τελευταίο φορολογικό έτος;
- Α. <250.000 ευρώ
 - Β. 250.000-1.000.000 ευρώ
 - Γ. >1.000.000 ευρώ

Β ΜΕΡΟΣ: Περιστατικά ΑΠΑΤΗΣ

1. Η επιχείρησή σας έχει πέσει θύμα απάτης;
 - Α. Ποτέ
 - Β. Λίγες φορές
 - Γ. Αρκετές φορές
 - Δ. Πολλές φορές
 - Ε. Πάρα πολλές φορές
2. Περιμένετε να αυξηθούν τα κρούσματα απάτης στην εταιρεία σας, στο άμεσο μέλλον;
 - Α. Καθόλου
 - Β. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - Ε. Πάρα πολύ

Γ ΜΕΡΟΣ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗ

3. Πόσο σημαντικό ρόλο θεωρείτε ότι παίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην διαδικασία ανίχνευσης κρουσμάτων απάτης;
 - Α. Καθόλου
 - Β. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - Ε. Πάρα πολύ
4. Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια αυξήθηκε;
 - Α. Καθόλου
 - Β. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - Ε. Πάρα πολύ
5. Η χρηματοδότηση της επιμόρφωσης των εσωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη κρουσμάτων απάτης, τα τελευταία τρία χρόνια μειώθηκε;
 - Α. Καθόλου
 - Β. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - Ε. Πάρα πολύ

6. Χρησιμοποιείτε διαδικασίες για τη βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την απάτη;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
7. Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τον έλεγχο της απάτης;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
8. Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την Πολιτική αναφοράς απάτης;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
9. Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Ανασκόπηση ευπάθειας απάτης;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
10. Χρησιμοποιείτε διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με Γραμμή βοήθειας για απάτη;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ

Δ ΜΕΡΟΣ: ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΑΠΑΤΗΣ

Σημείωση: Παρακαλώ υποδείξτε τι μέτρα έχετε λάβει για να μειώσετε την πιθανότητα απάτης στον οργανισμό σας για την πρόληψη / ανίχνευση απάτης από 1 (μέτρο που δε λαμβάνετε καθόλου) έως 5 (μέτρο που λαμβάνετε συνέχεια).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

11. Εταιρικός κώδικας δεοντολογίας / πολιτική δεοντολογίας: 1 2 3 4
5
12. Έλεγχοι αναφοράς στους υπαλλήλους: 1 2 3 4 5
13. Επιχειρησιακοί έλεγχοι: 1 2 3 4 5
14. Εκπαίδευση εργαζομένων : 1 2 3 4 5
15. Επιτήρηση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας: 1 2 3 4 5
16. Μείωση συναλλαγών με μετρητά: 1 2 3 4 5
17. Έλεγχοι αποθεμάτων: 1 2 3 4 5
18. Έλεγχοι τραπεζιών συναλλαγών: 1 2 3 4 5
19. Ανοιγμα θέσης υπεύθυνου ηθικής και δεοντολογίας: 1 2 3 4 5

ΜΕΤΡΑ ΥΠΟΘΕΤΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

20. Ανάλυση διαδικτυακών/ηλεκτρονικών δεδομένων: 1 2 3 4 5
21. Προστασία από ιούς (Anti virus): 1 2 3 4 5
22. Προστασία μέσω κωδικού ασφαλείας (PIN): 1 2 3 4 5
23. Firewalls: 1 2 3 4 5
24. Φιλτράρισμα λογισμικού (Filtering Software): 1 2 3 4 5

ΜΕΡΟΣ Ε. ΕΥΘΥΝΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΑΠΑΤΗΣ

25. Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει συχνά σε διαδικασίες ανίχνευσης και εντοπισμού κρουσμάτων απάτης;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - Ε. Πάρα πολύ

26. Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες αποτροπής ενδεχόμενης κλοπής των περιουσιακών στοιχείων της;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
27. Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει σε ενέργειες για εντοπισμό ύποπτων τραπεζικών εμβασμάτων;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
28. Ο εσωτερικός έλεγχος, προβαίνει στην αξιολόγηση των διοικητικών στελεχών της, προκειμένου να κρίνει αν είναι δυνατό να προβούν σε απάτη/κλοπή κατά της εταιρείας;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ
29. Ο εσωτερικός έλεγχος, διασταυρώνει αν τα αποτελέσματα των οικονομικών αναφορών, μεταφέρονται ορθά και αντικειμενικά στα διοικητικά στελέχη;
- A. Καθόλου
 - B. Λίγο
 - Γ. Αρκετά
 - Δ. Πολύ
 - E. Πάρα πολύ

ΤΕΛΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ»